

Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης Αττικής

Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας Περιφέρειας Αττικής

Τμήμα : Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Αττικής

Μάρτιος 2025

Πράξη: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Αττικής - **Social Network Αττική** (Κωδικός ΟΠΣ: 6001401)

Πρόγραμμα «ΑΤΤΙΚΗ» 2021 - 2027

Ομάδα Συγγραφής:

Φωτάκη Μαρία

Σιδηρόπουλος Νικόλαος

Γκέκας Στυλιανός

Τόλη Γεωργία

Απαγορεύεται η με οποιοδήποτε τρόπο αναδημοσίευση του κειμένου (όλου ή και μέρος αυτού), χωρίς σχετική παραπομπή & αναφορά της πηγής.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	6
1. Μελέτη κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών της Περιφέρειας Αττικής	7
1.1 Δημογραφικά Χαρακτηριστικά	7
1.2 Ανεργία- Απασχόληση.....	13
1.3 Οικονομικά μεγέθη	17
1.4 Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα.....	21
1.5 Συνθήκες Διαβίωσης	23
1.6 Εκπαίδευση	27
2. Δείκτης Αποστέρησης στην Περιφέρεια Αττικής (Χαρακτηριστικά & Διαστάσεις)	29
2.1 Δείκτης Πολλαπλής Αποστέρησης	29
2.2 Διαστάσεις αποστέρησης	29
3. Ανάλυση δείκτη συνολικής αποστέρησης ανά Δήμο της Περιφέρειας Αττικής	32
3.1 Μεθοδολογία και Υπολογισμός Δείκτη Πολλαπλής Αποστέρησης	32
3.2 Ανάλυση των Μεταβλητών	40
4. Αποτελέσματα/Συμπεράσματα	43
Βιβλιογραφία	47
Βιβλία και Μελέτες	47
Διαδικτυακές Πηγές	47
Διεθνείς Οδηγοί και Εκθέσεις	47
Παράρτημα Ι	48

Διαγράμματα

Διάγραμμα 1: Κατανομή πληθυσμού (2021) στην Περιφέρεια Αττικής ανά φύλο.....	7
Διάγραμμα 2:Αναλογία του μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού (ηλικίας 0 - 14 και 65 ετών και άνω) προς τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό (15 - 64 ετών) της Περιφέρειας Αττικής 2019-2023.....	9
Διάγραμμα 3:Μέση Ηλικία Πληθυσμού Περιφέρειας Αττικής (2020-2024)	10
Διάγραμμα 4:Δείκτης Ολικής γονιμότητας στην Περιφέρεια Αττικής (2018-2022)	11
Διάγραμμα 5: Προσδόκιμο ζωής στην Περιφέρεια Αττικής (2018-2022).....	11
Διάγραμμα 6:Ποσοστό εξάρτησης ηλικιωμένων Περιφέρεια Αττικής	12
Διάγραμμα 7: Σύνολο ανέργων ανά Π.Ε. ετών 2023 και 2024.....	14
Διάγραμμα 8:Σύνολο ανέργων ανά Π.Ε. 2024.	14
Διάγραμμα 9:Σύνολο Απασχολούμενων στην Περιφέρεια Αττικής (δ' τρίμηνο ετών 2020-2024).....	16
Διάγραμμα 10:Πρωτογενές εισόδημα των νοικοκυριών/Αττική 2018-2022 σε ευρώ ανά κάτοικο	17
Διάγραμμα 11: Διαθέσιμο Εισόδημα των νοικοκυριών στην Περιφέρεια Αττικής 2018-2022	18
Διάγραμμα 12:Μέση μηνιαία δαπάνη κατά Περιφέρεια. Ποσοστιαία συμμετοχή του μέσου των Περιφερειών σε σχέση με τη μέση δαπάνη της Χώρας: ΕΟΠ 2023	19
Διάγραμμα 13: Πλήθος ωφελούμενων Ε.Ε.Ε στην Περιφέρεια Αττικής (2019,2020,2021,2022, 2023,2024).	22
Διάγραμμα 14:Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό ανά Περιφέρεια	24
Διάγραμμα 15:Ποσοστό (%) πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας (Ευρώπη 2030): 2019 – 2023.	25
Διάγραμμα 16:Ποσοστιαία (%) κατανομή πληθυσμού με υλικές και κοινωνικές στερήσεις (Ευρώπη 2030): 2019 – 2023	25
Διάγραμμα 17:Ποσοστό πληθυσμού που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας (Ευρώπη 2030): 2019 – 2023	26
Διάγραμμα 18: Ποσοστό νέων που δεν απασχολούνται ούτε συμμετέχουν στην εκπαίδευση και την κατάρτιση (ηλικίες 15-29) (NEET rates) στην Περιφέρεια Αττικής, στην Ελλάδα και στην ΕΕ27.....	27
Διάγραμμα 19:Ποσοστό πληθυσμού (ηλικίας 25-64 ετών) ανά βαθμίδα εκπαίδευσης στην Περιφέρεια Αττικής.....	28
Διάγραμμα 20:Scree Plot.....	34
Διάγραμμα 21:Heatmap of Correlations	38
Διάγραμμα 22:Histogram of MDI	39

Πίνακες

Πίνακας 1:Πληθυσμός Περιφέρειας Αττικής 2011 vs 2021.	7
Πίνακας 2: Πλήθος ωφελούμενων Ε.Ε.Ε στην Περιφέρεια Αττικής (2019,2020,2021,2022, 2023).....	22
Πίνακας 3:ΔΠΑ ανά Δήμο στην Περιφέρεια Αττικής.....	36
Πίνακας 4:Κατηγορίες μεταβλητών.....	40
Πίνακας 5:Κατάταξη 11 πρώτων Δήμων με μεγαλύτερη αποστέρηση.....	43
Πίνακας 6:Κατάταξη 11 Δήμων με μικρότερη αποστέρηση	44
Πίνακας 7:ΚΜΟ & Bartlett's Test	48
Πίνακας 8:Communalities	48
Πίνακας 9:Total Variance Explained.....	48
Πίνακας 10: Component Matrix	49
Πίνακας 11:Rotated Component Matrix.....	49
Πίνακας 12:Component Transformation Matrix	50
Πίνακας 13:Component Score Coefficient Matrix	50

Εικόνες

Εικόνα 1:Μέση μηνιαία δαπάνη (αγορές, τρέχουσες τιμές) κατά Περιφέρεια, ΕΟΠ 2023/2022	20
---	----

Εισαγωγή

Η παρούσα τεχνική έκθεση συντάχθηκε στο πλαίσιο της Πράξης «Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Αττικής - Social Network Αττική» και έχει ως αντικείμενο τον υπολογισμό του Δείκτη Πολλαπλής Αποστέρησης (MDI - Multiple Deprivation Index) για την Περιφέρεια Αττικής.

Ο Δείκτης Πολλαπλής Αποστέρησης (MDI) αποτελεί ένα ολοκληρωμένο εργαλείο καταγραφής και ανάλυσης των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων, αποτυπώνοντας το επίπεδο στερήσεων σε βασικούς τομείς όπως το εισόδημα, η απασχόληση, οι συνθήκες διαβίωσης και η πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες.

Στόχος της έκθεσης είναι να προσφέρει μια σαφή και τεκμηριωμένη εικόνα της χωρικής κατανομής της αποστέρησης στην Αττική, αναδεικνύοντας τις περιοχές που αντιμετωπίζουν τις μεγαλύτερες κοινωνικές και οικονομικές προκλήσεις. Τα ευρήματα της ανάλυσης αποτελούν χρήσιμο εργαλείο για τη χάραξη στοχευμένων κοινωνικών πολιτικών, ενισχύοντας τον ρόλο του Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

1. Μελέτη κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών της Περιφέρειας Αττικής

1.1 Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Αττικής είναι η μεγαλύτερη πιο πυκνοκατοικημένη περιφέρεια της χώρας, δεδομένου ότι περιλαμβάνει το πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας, το οποίο αποτελεί την πρωτεύουσα και συγκεντρώνει το ένα τρίτο (1/3) του πληθυσμού της Ελλάδας.

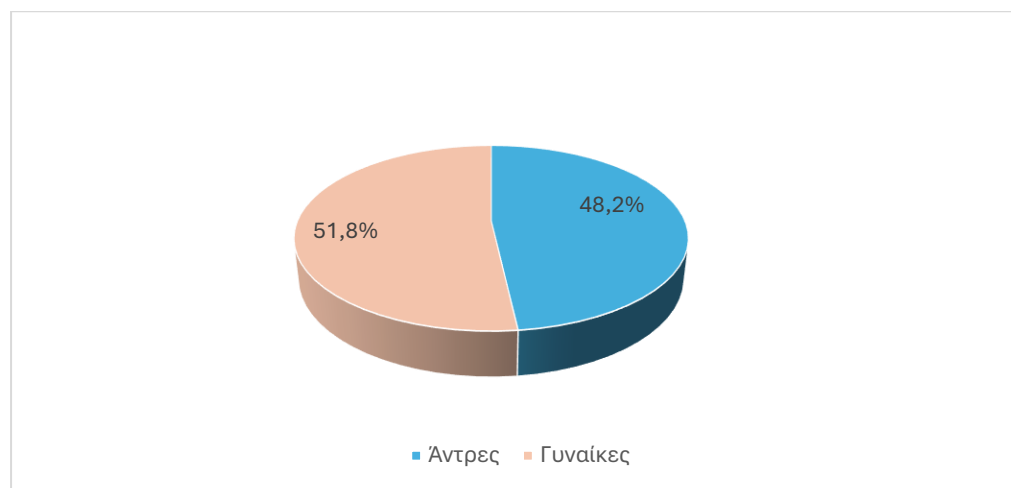
Σύμφωνα με την επίσημη απογραφή του έτους 2021 από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία (ΕΛ.ΣΤΑΤ.), ο μόνιμος πληθυσμός της περιφέρειας ανέρχεται σε 3.814.064 μόνιμους κατοίκους, (1.837.343 άνδρες και 1.976.721 γυναίκες), μειωμένος κατά 14.370 άτομα σε σχέση με την απογραφή του 2011¹.

Πίνακας 1: Πληθυσμός Περιφέρειας Αττικής 2011 vs 2021.

Έτος	Πληθυσμός Αττικής	Μεταβολή	Άνδρες	Γυναίκες
2011	3.828.434	-0,38%	1.845.663 (48,2%)	1.982.771 (51,8%)
2021	3.814.064		1.837.343 (48,2%)	1.976.721 (51,8%)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία.

Διάγραμμα 1: Κατανομή πληθυσμού (2021) στην Περιφέρεια Αττικής ανά φύλο.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία.

¹ Ετήσια Έκθεση Πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας Αττικής, Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Αττικής, Ιούνιος 2024.

- Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της τελευταίας απογραφής του 2021 σχετικά με δημογραφικά στοιχεία των Περιφερειακών Ενοτήτων της Περιφέρειας Αττικής. Παρατηρήθηκε ιδιαίτερα μειωμένος ο πληθυσμός στο αστικό κέντρο της Αθήνας, σε σχέση με το 2011 της προηγούμενης απογραφής, όπου υποχώρησαν στους 643.452 μόνιμους κατοίκους, ενώ το 2011 ανέρχονταν στους 664.452 μόνιμους κατοίκους. Γενικότερα, στον Κεντρικό Τομέα της Περιφέρειας Αττικής παρατηρήθηκε ποσοστιαία μείωση του πληθυσμού περίπου 2,7%.
- Μείωση πληθυσμού καταγράφηκε, επίσης, στον Δυτικό Τομέα της Περιφέρειας Αττικής 2,2%, καθώς επίσης και στην Περιφερειακή Ενότητα Πειραιώς & Νήσων με ποσοστό 6,4%. Ελάχιστη μείωση παρατηρήθηκε στην Περιφερειακή Ενότητα Νότιου Τομέα 0,1%.
- Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ, η μεγαλύτερη αύξηση παρατηρήθηκε στην Περιφερειακή Ενότητα Ανατολικού Τομέα 3,3%. Ακολουθώς, στη Δυτική Αττική με ποσοστό 2,9% και τέλος στον Βόρειο Τομέα Αττικής με ποσοστό 1,5%².

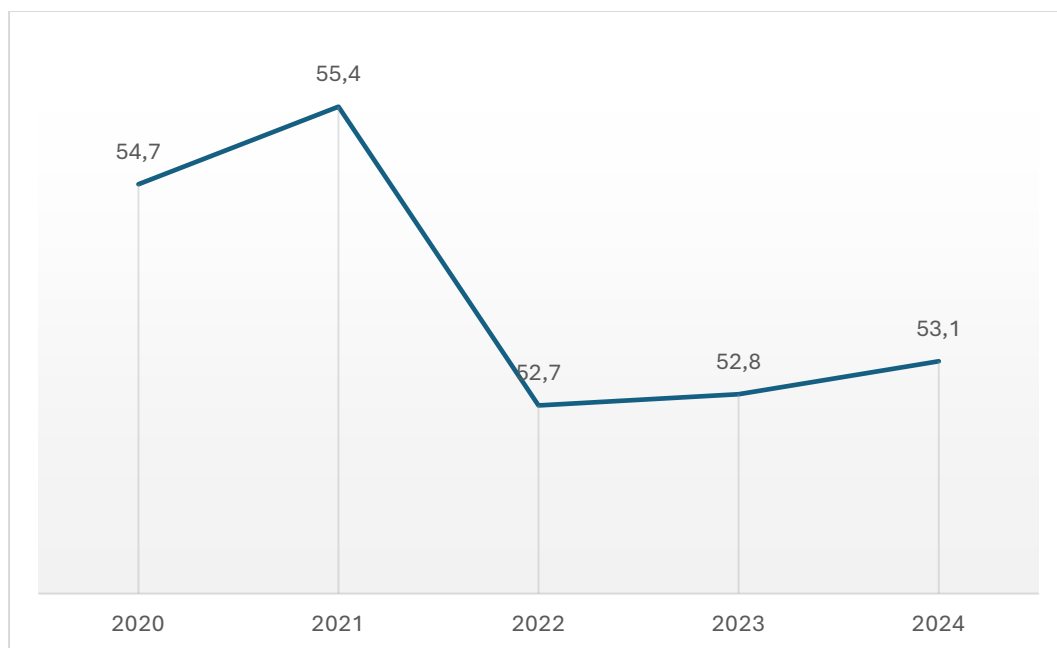
² Αποτελέσματα απογραφής πληθυσμού κατοικιών ΕΛΣΤΑΤ 2021, 17.03.2023*Μόνιμος Πληθυσμός.

1.1.1 Δημογραφικοί δείκτες

Δείκτης εξάρτησης: η αναλογία του μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού (ηλικίας 0 - 14 και 65 ετών και άνω) προς τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό (15 - 64 ετών).

Διάγραμμα 2: Αναλογία του μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού (ηλικίας 0 - 14 και 65 ετών και άνω) προς τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό (15 - 64 ετών) της Περιφέρειας Αττικής 2019-2023

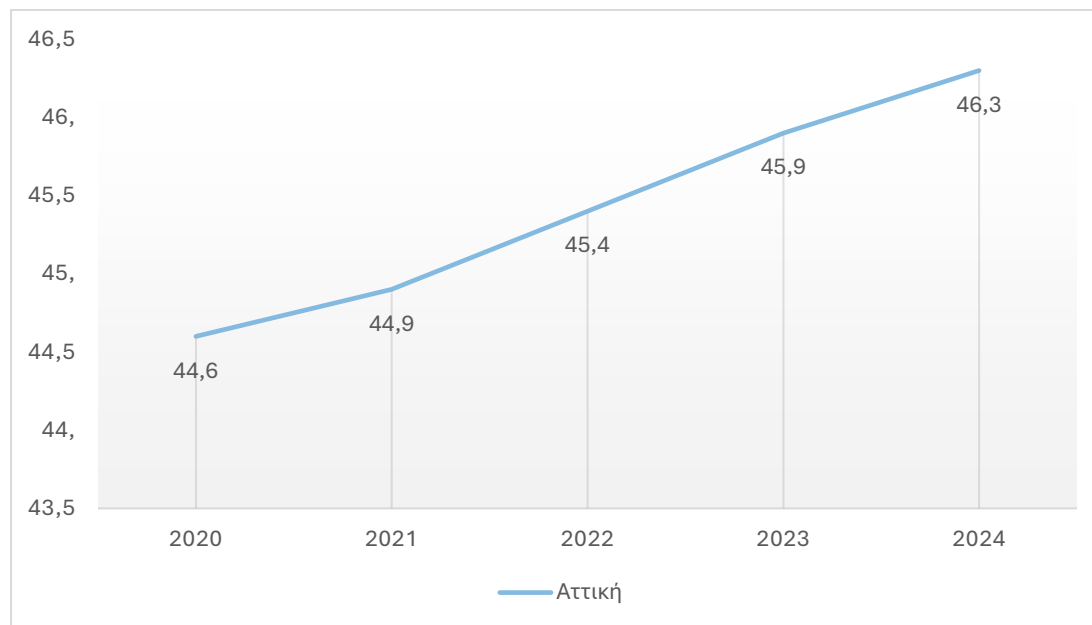

Πηγή : Eurostat , Ιδία Επεξεργασία

Στο παραπάνω γράφημα παρατηρούμε αρχικά αύξηση του δείκτη εξάρτησης από 54,7% το 2020 σε 55,4% το 2021, γεγονός που υποδηλώνει μεγαλύτερη αναλογία μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό. Το 2022, ο δείκτης μειώνεται σημαντικά σε 52,7%, πιθανώς λόγω αύξησης της συμμετοχής στον ενεργό πληθυσμό ή μείωσης του αριθμού των εξαρτώμενων ατόμων. Το 2023 (52,8%) καταγράφει οριακή αύξηση, υποδηλώνοντας σταθεροποίηση, ενώ το 2024 (53,1%) παρουσιάζει μικρή άνοδο.

Μέση Ηλικία πληθυσμού της Περιφέρειας Αττικής

Διάγραμμα 3: Μέση Ηλικία Πληθυσμού Περιφέρειας Αττικής (2020-2024)

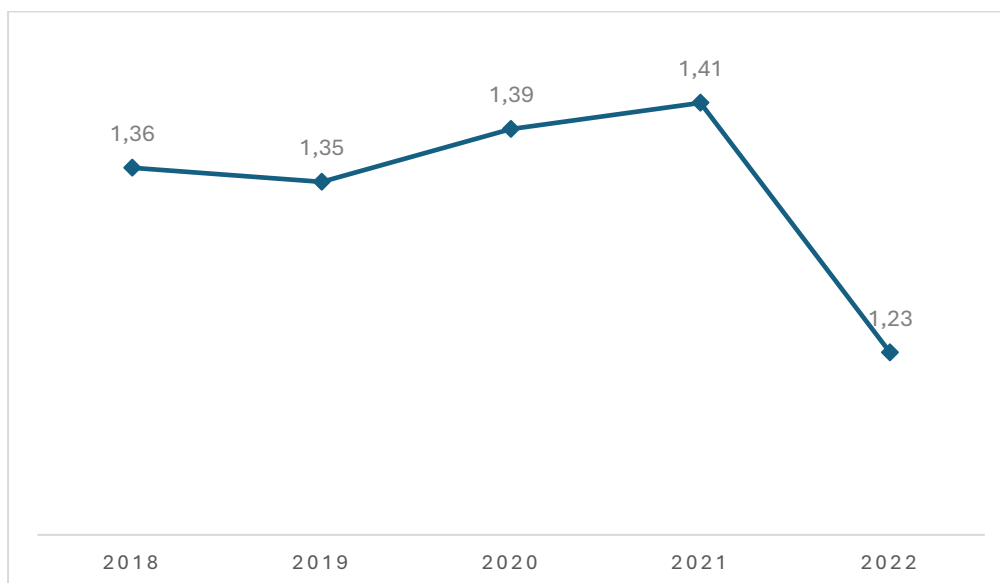
Πηγή : Eurostat , Ιδία Επεξεργασία

Η μέση ηλικία του πληθυσμού στην Αττική αυξάνεται σταθερά από το 2020 έως το 2024, φτάνοντας από 44,6 έτη σε 46,3 έτη. Αυτή η εξέλιξη υποδηλώνει μια σταδιακή γήρανση του πληθυσμού της Περιφέρειας Αττικής, πιθανότατα λόγω της χαμηλής γεννητικότητας και της αύξησης του προσδόκιμου ζωής.

Παρά την άνοδο της μέσης ηλικίας, η Αττική συγκεντρώνει νεότερες ηλικιακές ομάδες σε σύγκριση με τον εθνικό μέσο όρο. Αυτό μπορεί να αποδοθεί στην παρουσία οικονομικά ενεργού πληθυσμού και στη συγκέντρωση νεότερων ατόμων, λόγω των επαγγελματικών και εκπαιδευτικών ευκαιριών. Ωστόσο, η συνεχής αύξηση της μέσης ηλικίας δείχνει ότι η Περιφέρεια Αττικής δεν μένει ανεπηρέαστη από τη γενική δημογραφική γήρανση της χώρας.

Δείκτης ολικής γονιμότητας: Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει την εξέλιξη του Δείκτη Ολικής γονιμότητας στην Αττική την περίοδο 2018-2022. Από το 2018 έως το 2021, παρουσιάζει μικρές διακυμάνσεις (1,36 το 2018 και 1,41 το 2021), ενώ το 2022 σημειώνει σημαντική πτώση στο 1,23. Σε κάθε περίπτωση, ο δείκτης παραμένει κάτω από το επίπεδο αντικατάστασης των γενεών (2,1) το οποίο απαιτείται για τη διατήρηση σταθερού πληθυσμού.

Διάγραμμα 4: Δείκτης Ολικής γονιμότητας στην Περιφέρεια Αττικής (2018-2022)

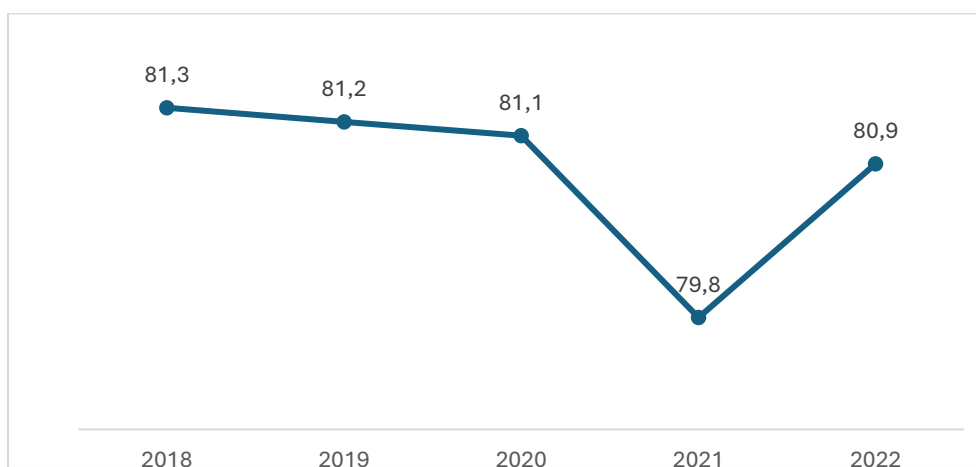

Πηγή : Eurostat , Ιδία Επεξεργασία

Προσδόκιμο ζωής στην Περιφέρεια Αττικής

Το ακόλουθο διάγραμμα απεικονίζει την εξέλιξη του προσδόκιμου ζωής στην Περιφέρεια Αττικής από το 2018 έως το 2022. Την τριετία 2018-2020, το προσδόκιμο ζωής παραμένει σχετικά σταθερό, με μια μικρή μείωση από 81,3 έτη το 2018 σε 81,1 έτη το 2020. Το 2021 παρατηρείται μια σημαντική πτώση στο 79,8 έτη, ωστόσο, το 2022 παρουσιάζει ανάκαμψη, φτάνοντας τα 80,9 έτη, αν και δεν επιστρέφει πλήρως στα προ της πανδημίας επίπεδα. Η μείωση το 2021 αντανακλά τις επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης, ενώ η ανάκαμψη το 2022 υποδηλώνει βελτίωση των συνθηκών.

Διάγραμμα 5: Προσδόκιμο ζωής στην Περιφέρεια Αττικής (2018-2022)

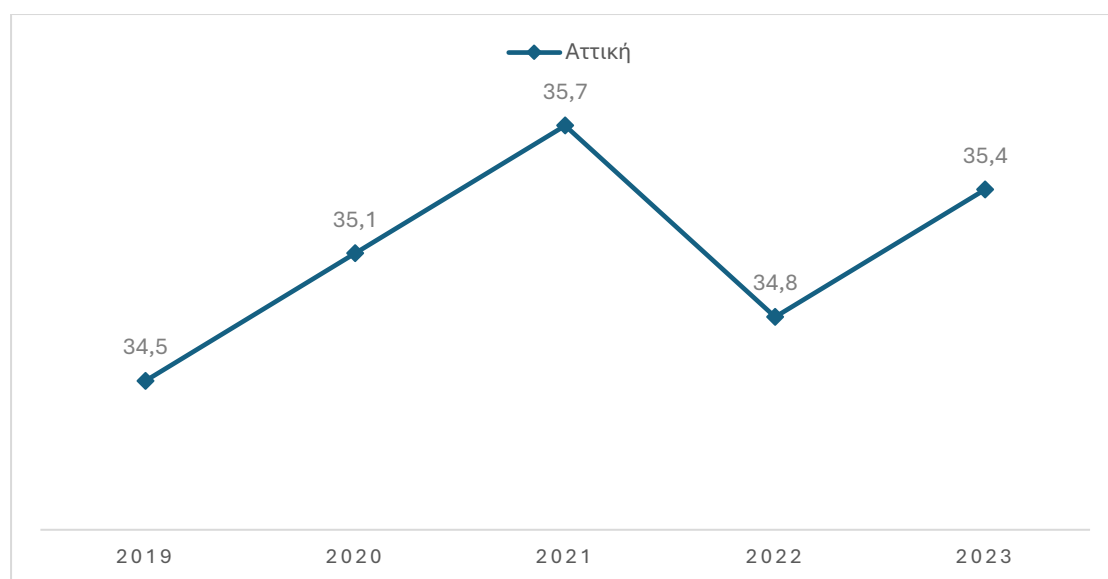
Πηγή : Eurostat , Ιδία Επεξεργασία

Ποσοστό εξάρτησης ηλικιωμένων

Το ακόλουθο διάγραμμα παρουσιάζει το ποσοστό εξάρτησης των ηλικιωμένων στην Περιφέρεια Αττικής για τα έτη 2019 έως 2023. Το ποσοστό εξάρτησης των ηλικιωμένων δείχνει τη σχέση μεταξύ του πληθυσμού ηλικίας 65 ετών και άνω και του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας (15-64 ετών).

Το 2019, το ποσοστό εξάρτησης ήταν 34,5%, φτάνοντας το 2020 στο 35,1% και το 2021 στο υψηλότερο σημείο της πενταετίας με 35,7%. Το 2022 σημειώθηκε μικρή μείωση στο 34,8%, αλλά το 2023 αυξήθηκε ξανά στο 35,4%. Η τιμή αυτή σημαίνει ότι για κάθε ηλικιωμένο άτομο αντιστοιχούν λίγο λιγότεροι από τρεις ενήλικες σε ηλικία εργασίας.

Διάγραμμα 6: Ποσοστό εξάρτησης ηλικιωμένων Περιφέρεια Αττικής

Πηγή : Eurostat , Ιδία Επεξεργασία

1.2 Ανεργία- Απασχόληση

1.2.1 Ανεργία

Οι σύγχρονες κοινωνίες αντιμετωπίζουν το φάσμα του μεγάλου προβλήματος της ανεργίας, των συνθηκών διαβίωσης, της φτώχειας και κατ' επέκταση του κοινωνικού αποκλεισμού. Τα σύγχρονα μοντέλα οικονομικής ανάπτυξης που εφαρμόστηκαν, σε συνδυασμό με τη μετακίνηση του πληθυσμού στα αστικά κέντρα και ένα πλήθος κοινωνικό-οικονομικών ζητημάτων, δημιούργησαν δυσμενείς επιπτώσεις στον τομέα της εργασίας.

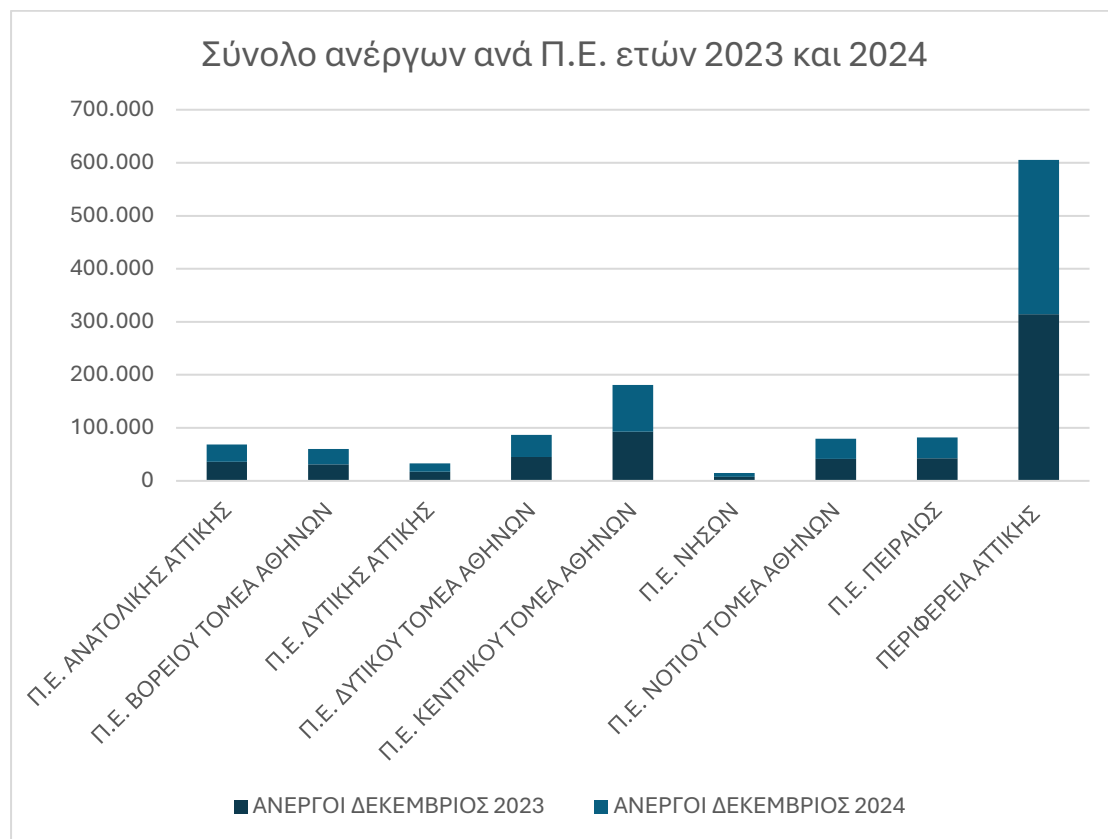
Είναι χαρακτηριστικό πως τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα στη χώρα μας:

- Αυξήθηκε ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων.
- Αυξήθηκε ο κοινωνικός αποκλεισμός ατόμων που βιώνουν δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης.
- Μεγεθύνθηκαν οι οικονομικές ανισότητες.
- Αυξήθηκε η μερική απασχόληση.
- Αυξήθηκαν τα πρόωρα συνταξιοδοτημένα άτομα.
- Επαναπροσδιορίστηκε το Κράτος Πρόνοιας.

Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο μελέτης του κοινωνικού φαινομένου της ανεργίας είναι τα στοιχεία ανά Περιφέρεια. Σύμφωνα με τα δευτερογενή δεδομένα για τα έτη 2023-2024, διαπιστώνεται μείωση του πλήθους των εγγεγραμμένων ανέργων στην Περιφέρεια Αττικής της τάξεως του 7,56%(-)³. Ωστόσο, το πλήθος των εγγεγραμμένων ανέργων της Περιφέρειας Αττικής για το έτος 2024 ήταν αρκετά υψηλό (#290.852). Όπως παρατηρούμε, οι περισσότεροι άνεργοι για το 2024 καταγράφονται στην ΠΕ Κεντρικού Τομέα Αθηνών, ήτοι 87.872 άνεργοι και ακολουθεί η ΠΕ Δυτικού Τομέα Αθηνών (41.289 άνεργοι). Η μεγαλύτερη ποσοστιαία μεταβολή του αριθμού των ανέργων (μείωση) από το 2023 έως το 2024 παρατηρείται στην ΠΕ Δυτικής Αττικής (-10,41%). Η δυσαναλογία εντείνει ακόμα περισσότερο τις περιφερειακές ανισότητες και ενισχύει το ρόλο και τη βαρύτητα της Αττικής στην ελληνική οικονομία.

³ Στατιστική Υπηρεσία ΔΥΠΑ, 2023-2024

Διάγραμμα 7: Σύνολο ανέργων ανά Π.Ε. ετών 2023 και 2024

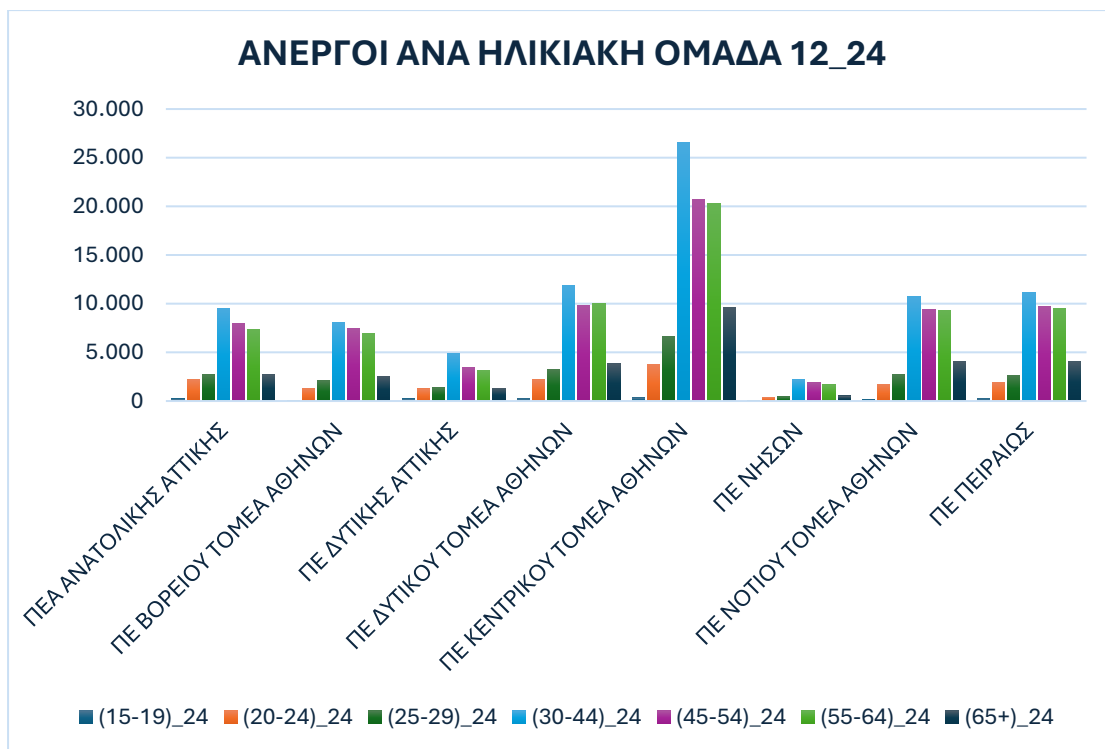

Πηγή: ΔΥΠΑ (Δεκέμβριος 2024), Ιδία Επεξεργασία.

Η εικόνα ανατροπής των περιφερειακών ισορροπιών ενισχύεται ακόμα περισσότερο από την εικόνα της αγοράς εργασίας για νέους 30-44 ετών στην Περιφέρεια Αττικής.

Στο ακόλουθο διάγραμμα (**διάγραμμα 8**) βλέπουμε ότι σε όλες τις Περιφερειακές Ενότητες η ηλικιακή ομάδα με το μεγαλύτερο ποσοστό αντιπροσώπευσης στους εγγεγραμμένους ανέργους είναι αυτή των ανέργων 30-44 ετών.

Διάγραμμα 8: Σύνολο ανέργων ανά Π.Ε. 2024.

Πηγή: ΔΥΠΑ (Δεκέμβριος 2024), Ιδία Επεξεργασία.

Συγκρίνοντας το πλήθος των ανέργων ανά ηλικιακή ομάδα κατά την περίοδο 2023 - 2024, διαπιστώθηκε ότι για τις ηλικιακές κατηγορίες 15-19 και 55 -64 ετών υπάρχει μείωση των ανέργων στην πλειοψηφία των Περιφερειακών Ενοτήτων. Για τις ηλικιακές ομάδες 20-24, 25-29, 30-44, 45-54 ετών παρουσιάστηκε μείωση του πλήθους των ανέργων κατά την περίοδο 2023 -2024⁴.

1.2.2 Απασχόληση

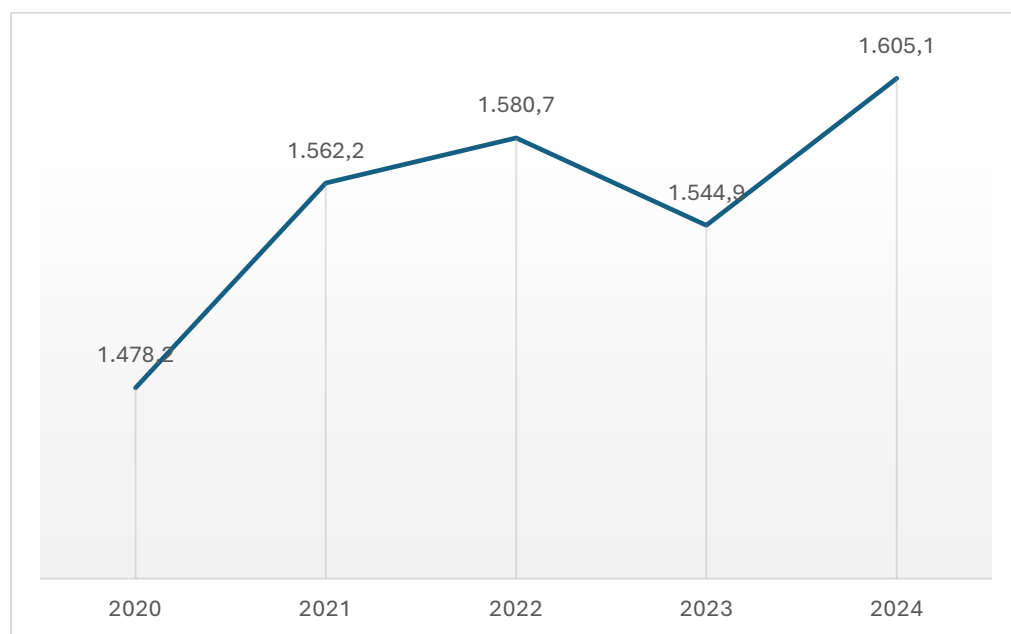
⁴ Ετήσια Έκθεση Πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας Αττικής, Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Αττικής, Ιούνιος 2024.

Από τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού για το Δ' τρίμηνο του 2024 (ΕΕΔ)⁵, προκύπτει ότι το σύνολο απασχολούμενων στην Περιφέρεια Αττικής, για το Δ' τρίμηνο του 2024 ανέρχεται σε 1.605,1 εκ.

Το ακόλουθο διάγραμμα παρουσιάζει την εξέλιξη της απασχόλησης στην Περιφέρεια Αττικής από το 2020 έως το 2024, καταγράφοντας σημαντικές διακυμάνσεις. Από το 2020 έως το 2022, παρατηρείται έντονη ανοδική τάση, με τον αριθμό των απασχολούμενων να ανέρχεται από 1.478,2 εκατ. το 2020 σε 1.580,7 εκατ. το 2022. Το 2023, ωστόσο, καταγράφεται πτώση, πιθανόν ως αποτέλεσμα οικονομικών προκλήσεων ή αναταραχών στην αγορά. Ωστόσο, το 2024 η απασχόληση ανακάμπτει, με τον αριθμό των απασχολούμενων στην Περιφέρεια Αττικής να ανέρχεται σε 1.605,1 εκατ.

Συνολικά, το διάγραμμα αποκαλύπτει μια θετική μακροπρόθεσμη τάση στην απασχόληση, παρά τις ενδιάμεσες διακυμάνσεις, υπογραμμίζοντας τη δυναμική της αγοράς εργασίας στην Αττική.

Διάγραμμα 9: Σύνολο Απασχολούμενων στην Περιφέρεια Αττικής (δ' τρίμηνο ετών 2020-2024)

Πηγή : Eurostat , Ιδία Επεξεργασία

⁵ Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, ΕΛΣΤΑΤ

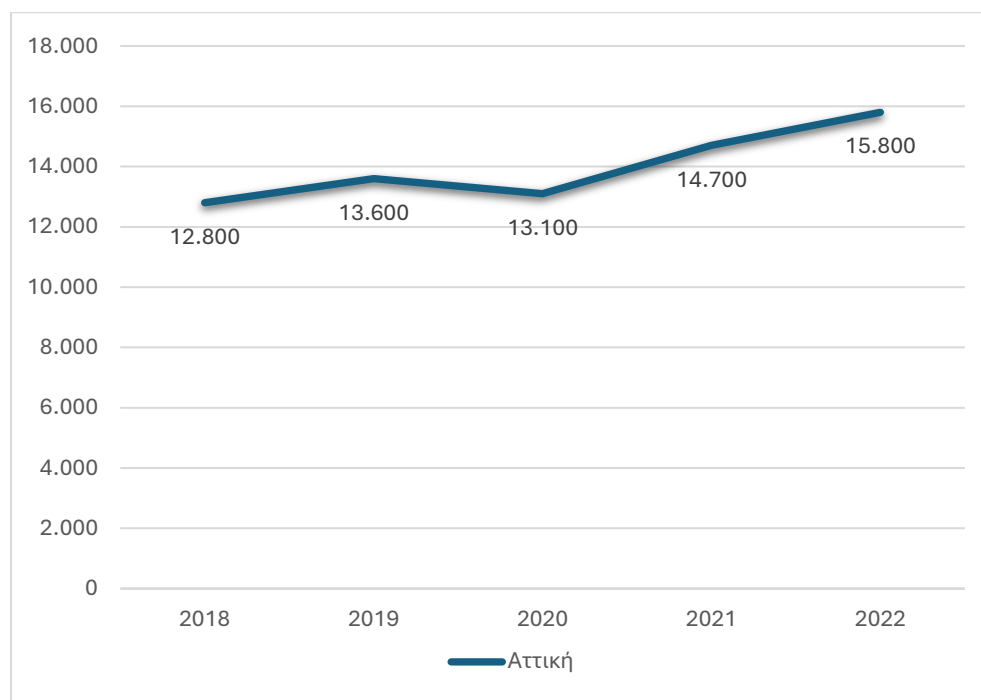

1.3 Οικονομικά μεγέθη

1.3.1 Πρωτογενές & Διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών της Περιφέρειας Αττικής

Το ακόλουθο διάγραμμα παρουσιάζει την εξέλιξη του πρωτογενούς εισοδήματος των νοικοκυριών στην Αττική από το 2018 έως το 2022, σε ευρώ ανά κάτοικο.

Διάγραμμα 10: Πρωτογενές εισόδημα των νοικοκυριών/Αττική 2018-2022 σε ευρώ ανά κάτοικο

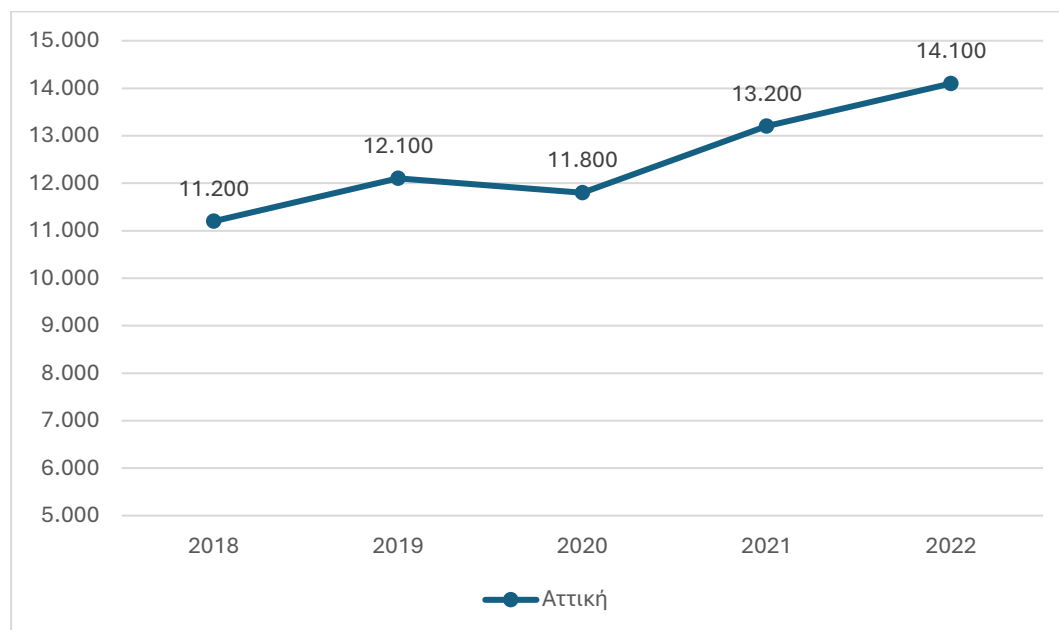

Πηγή: Eurostat, Ιδία επεξεργασία

Το ανωτέρω διάγραμμα δείχνει μια γενικά θετική πορεία του πρωτογενούς εισοδήματος των νοικοκυριών στην Αττική, με σαφείς επιπτώσεις της πανδημίας το 2020 και σημαντική ανάκαμψη τα επόμενα έτη.

Στο ακόλουθο διάγραμμα, παρουσιάζεται το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών της Περιφέρειας Αττικής, με άλλα λόγια, το εισόδημα που μπορούν να δαπανήσουν ή να αποταμιεύσουν (αφού έχουν καταβάλει τους φόρους και τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης και, εφόσον έχουν λάβει τις κοινωνικές παροχές).

Διάγραμμα 11: Διαθέσιμο Εισόδημα των νοικοκυριών στην Περιφέρεια Αττικής 2018-2022

Πηγή: Eurostat, Ιδία επεξεργασία

Το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών στην Αττική παρουσίασε γενικά αυξητική τάση από το 2018 έως το 2022, με εξαίρεση το 2020, όπου σημειώθηκε ελαφρά μείωση λόγω της πανδημίας και των οικονομικών επιπτώσεών της.

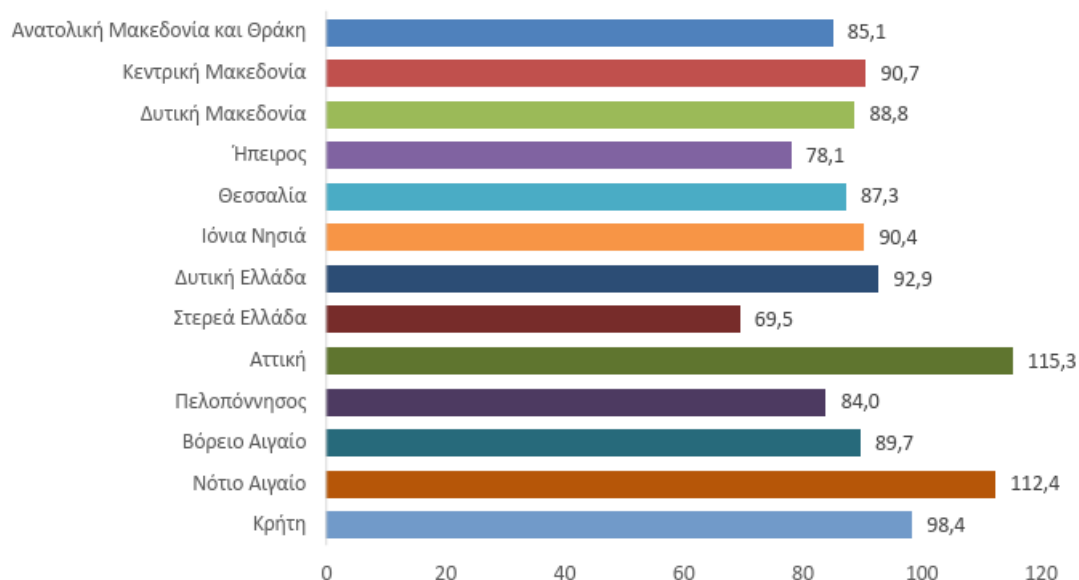
Η σημαντική ανάκαμψη που ακολούθησε το 2021 και 2022 υποδηλώνει βελτίωση της οικονομικής δραστηριότητας και ενίσχυση της αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών.

1.3.2 Δαπάνες των νοικοκυριών στην Περιφέρεια Αττικής

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών (ΕΟΠ)⁶, της ΕΛΣΤΑΤ για το έτος 2023, τα νοικοκυριά που διαμένουν στην Περιφέρεια Αττικής δαπανούν κατά μέσο όρο το 115,23% της μέσης μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών της Χώρας. Η υψηλότερη μέση ετήσια δαπάνη καταγράφηκε στην Περιφέρεια Αττικής και ανήλθε σε 23.325,96 ευρώ, ενώ η χαμηλότερη στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας και ανήλθε σε 14.052,24 ευρώ.

⁶ Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2023, ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 12: Μέση μηνιαία δαπάνη κατά Περιφέρεια. Ποσοστιαία συμμετοχή του μέσου των Περιφερειών σε σχέση με τη μέση δαπάνη της Χώρας: ΕΟΠ 2023

Πηγή : ΕΛΣΤΑΤ

Το 2023, σε σύγκριση με το 2022, τα νοικοκυριά που διαμένουν στην Περιφέρεια Αττικής αύξησαν τις δαπάνες τους, κατά μέσο όρο 4,6%. Η μέση μηνιαία δαπάνη των νοικοκυριών της Περιφέρειας Αττικής για το έτος 2023 ανήλθε σε 1.943,83 ευρώ.

Εικόνα 1: Μέση μηνιαία δαπάνη (αγορές, τρέχουσες τιμές) κατά Περιφέρεια, ΕΟΠ 2023/2022

Περιφέρεια	Αξία	Ποσοστό επί του μέσου %	ΕΟΠ 2023/2022
			Μεταβολή αξίας %
Όλα τα νοικοκυριά	1.685,28	100,0	5,3
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	1.434,49	85,1	7,2
Κεντρική Μακεδονία	1.528,66	90,7	2,3
Δυτική Μακεδονία	1.497,00	88,8	-2,9
Ήπειρος	1.316,47	78,1	6,9
Θεσσαλία	1.470,93	87,3	5,4
Ιόνια Νησιά	1.523,19	90,4	2,2
Δυτική Ελλάδα	1.564,87	92,9	9,0
Στερεά Ελλάδα	1.171,02	69,5	1,6
Αττική	1.943,83	115,3	4,6
Πελοπόννησος	1.416,10	84,0	13,6
Βόρειο Αιγαίο	1.512,33	89,7	12,6
Νότιο Αιγαίο	1.894,74	112,4	9,8
Κρήτη	1.658,84	98,4	10,5

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

1.4 Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα

Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα είναι ένα προνοιακό πρόγραμμα που δίνεται σε περισσότερα από 200.000 ευάλωτα νοικοκυριά. Αποτελεί ένα αναγκαίο δίκτυ προστασίας για την αντιμετώπιση των συνεπειών της φτώχειας και την αποφυγή του κοινωνικού αποκλεισμού.

Το πρόγραμμα βασίζεται σε τρεις πυλώνες: α) την εισοδηματική ενίσχυση, β) τη διασύνδεση με υπηρεσίες κοινωνικής ένταξης, και γ) τη διασύνδεση με υπηρεσίες ενεργοποίησης που στοχεύουν στην ένταξη ή επανένταξη των δικαιούχων στην αγορά εργασίας και στην κοινωνική επανένταξη⁷.

Με βάση το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (ΕΕΕ), το οποίο παρέχεται σε άνεργους/άπορους με χαμηλά εισοδήματα, παρατίθεται το ποσοστό ακραίας φτώχειας στην Περιφέρεια Αττικής⁸.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας και ειδικότερα της Διεύθυνσης Καταπολέμησης της Φτώχειας, το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα δόθηκε σε 70.840 ωφελούμενους (στοιχεία Δεκεμβρίου 2024). Το 15,50% των ωφελούμενων ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα των 67 και άνω.

Οι ωφελούμενοι του ΕΕΕ άνω των 67 ετών για το έτος 2023 ήταν 11.890 ενώ για το 2024 ήταν 10.981. Παρατηρούμε, λοιπόν, μια μείωση της τάξεως του 7,65%. Πιο συγκεκριμένα, η μεγαλύτερη μείωση των δικαιούχων του ΕΕΕ άνω των 67 ετών παρατηρείται στους Δήμους Ύδρας (-100%), Κυθήρων (-50%) και Αγίας Παρασκευής (-35,09%), ενώ η μεγαλύτερη αύξηση παρουσιάζεται στους Δήμους Αίγινας (14,81%) και Αγίας Βαρβάρας (12,86%).

Στον παρακάτω πίνακα (πίνακας 2) και στο ακόλουθο διάγραμμα (διάγραμμα 13) καταγράφεται ο αριθμός των ωφελούμενων ΕΕΕ της Περιφέρειας Αττικής ανά μήνα κατά τα έτη 2019, 2020, 2021, 2022 και 2023⁹.

⁷ [Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα - ΟΠΕΚΑ \(opeka.gr\)](https://opeka.gr)

⁸ Ετήσια Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος, Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης, 2023.

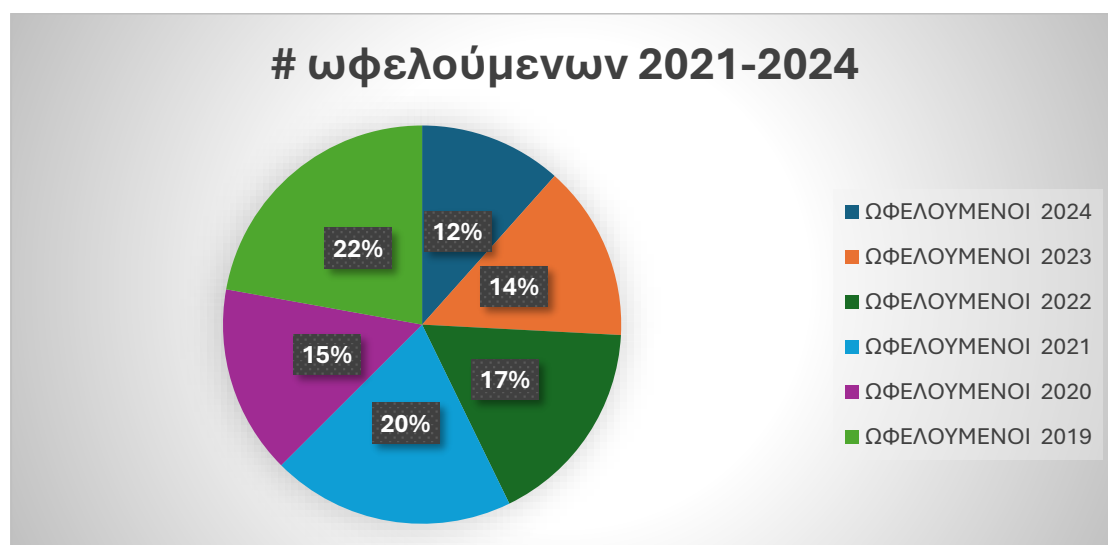
⁹ Ετήσια Έκθεση Πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας Αττικής, Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Αττικής, Ιούνιος 2024.

Πίνακας 2: Πλήθος ωφελούμενων Ε.Ε.Ε στην Περιφέρεια Αττικής (2019,2020,2021,2022, 2023).

	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	ΜΑΡΤΙΟΣ	ΑΠΡΙΛΙΟΣ	ΜΑΙΟΣ	ΙΟΥΝΙΟΣ	ΙΟΥΛΙΟΣ	ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ
ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ 2023	96,320	95,359	94,878	93,957	93,178	91,838	92,313	90,856	90,438	90,362	89,079	87,034
ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ 2022	107,540	120,305	111,261	112,418	111,525	109,886	109,914	105,361	105,230	104,810	103,344	103,553
ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ 2021	140,549	149,019	150,021	153,129	151,338	141,074	118,774	107,603	108,459	115,718	119,417	120,589
ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ 2020	132,623	125,907	126,408	119,320	100,452	88,583	100,678	114,301	117,570	126,195	131,025	93,657
ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ 2019	164,110	143,430	143,261	145,385	143,621	145,291	145,523	147,391	144,234	145,343	139,150	135,416

Πηγή: Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, Διεύθυνση Καταπολέμησης της φτώχειας- Ιδία επεξεργασία.

Διάγραμμα 13: Πλήθος ωφελούμενων Ε.Ε.Ε στην Περιφέρεια Αττικής (2019,2020,2021,2022, 2023,2024).

Πηγή: Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, Διεύθυνση Καταπολέμησης της φτώχειας- Ιδία επεξεργασία.

1.5 Συνθήκες Διαβίωσης

1.5.1. Κίνδυνος Φτώχειας ή Κοινωνικού αποκλεισμού

Κατά το έτος 2023, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, μειώθηκε οριακά ο αριθμός των ατόμων που διαβιούν στην Ελλάδα και είναι κοντά σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Ωστόσο, παραμένει σε υψηλά επίπεδα σε σχέση με τις υπόλοιπες οικονομίες της Ευρωζώνης. Οι ευάλωτες ομάδες ως προς τα ζητήματα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού δύναται να αποτελέσουν τα άτομα με χαμηλή εκπαίδευση, μακροχρόνια άνεργοι, γυναίκες και παιδιά.

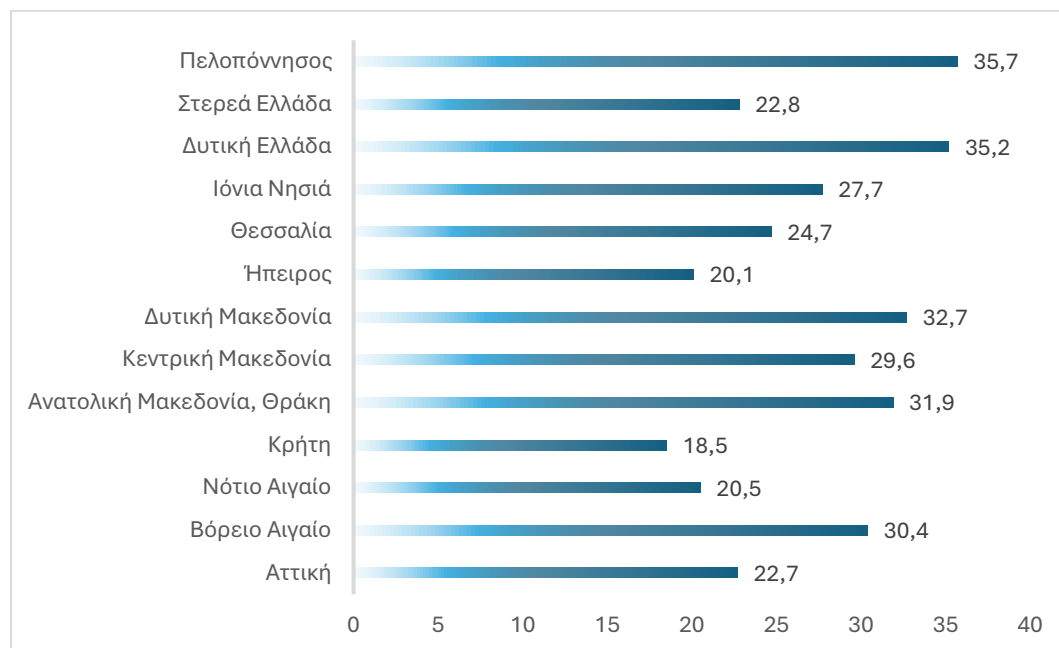
Με βάση τα στοιχεία της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (SILC) του έτους 2023 (Περίοδος αναφοράς εισοδήματος: Έτος 2022) της ΕΛΣΤΑΤ, ο πληθυσμός που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό¹⁰, σύμφωνα με τον αναθεωρημένο ορισμό, ανέρχεται στο 26,1% του πληθυσμού της Χώρας (2.658.400 άτομα), παρουσιάζοντας μείωση κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2022 (26,3%).

Η Αττική μαζί με την Κρήτη, το Νότιο Αιγαίο, την Ήπειρο, τη Στερεά Ελλάδα και τη Θεσσαλία, κατατάσσονται στις Περιφέρειες στις οποίες καταγράφονται ποσοστά κινδύνου φτώχειας χαμηλότερα από αυτά του συνόλου της Χώρας. Στις υπόλοιπες επτά (7) Περιφέρειες (Ιόνια Νησιά, Βόρειο Αιγαίο, Δυτική Ελλάδα, Πελοπόννησος, Δυτική Μακεδονία, Κεντρική Μακεδονία και Ανατολική Μακεδονία και Θράκη) τα αντίστοιχα ποσοστά είναι υψηλότερα¹¹ (βλέπε διάγραμμα 14).

¹⁰ **Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό:** πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή με υλικές και κοινωνικές στερήσεις (δηλαδή πληθυσμός που στερείται τουλάχιστον 7 από έναν κατάλογο 13 αγαθών και υπηρεσιών) ή που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας.

¹¹ Ετήσια Έκθεση Πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας Αττικής, Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Αττικής, Ιούνιος 2024.

Διάγραμμα 14: Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό ανά Περιφέρεια.

Πηγή: Eurostat, People at risk of poverty or social exclusion by NUTS 2 regions, Ιδία επεξεργασία.

Η μείωση του ποσοστού του κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (δείκτης που συντίθεται από τους επιμέρους δείκτες του κινδύνου φτώχειας, της υλικής και κοινωνικής στέρησης και της χαμηλής έντασης εργασίας) οφείλεται στη μείωση του ποσοστού του πληθυσμού σε χαμηλή ένταση εργασίας, σε 8,3% το 2023 από 9,5% το 2022.

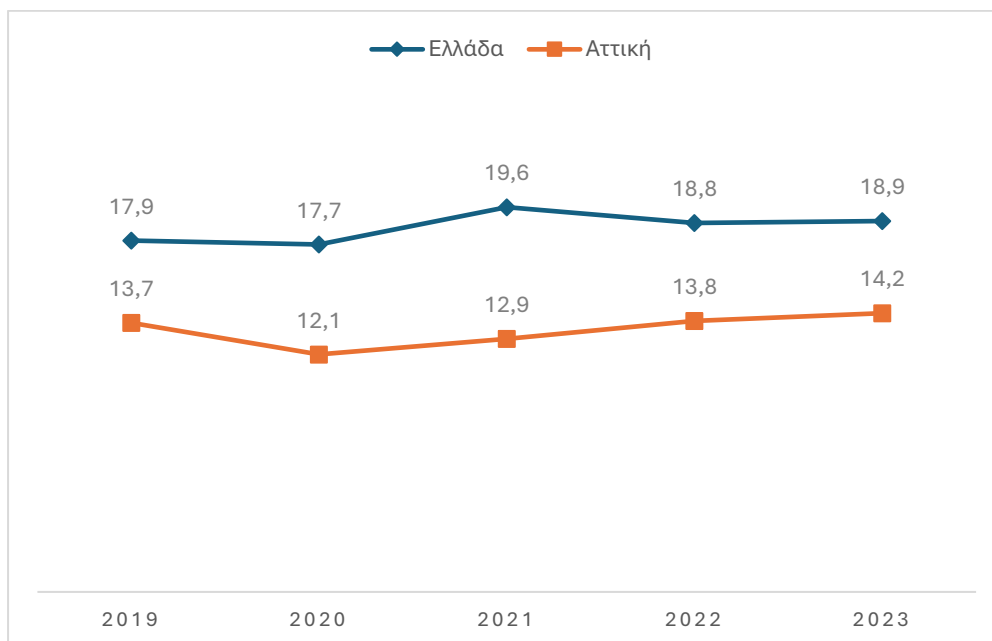
1.5.2 Κίνδυνος φτώχειας

Το έτος 2023 (περίοδος αναφοράς εισοδήματος το έτος 2022), το 18,9% του συνολικού πληθυσμού της Χώρας ήταν σε κίνδυνο φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, σημειώνοντας αύξηση κατά 0,1 ποσοστιαία μονάδα σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Ο δείκτης αυτός ανερχόταν σε 21,4% το 2015 (με περίοδο αναφοράς εισοδήματος το έτος 2014) και έκτοτε παρουσιάζει πτωτική τάση, με εξαίρεση το 2021.

Το ποσοστό του πληθυσμού της Περιφέρειας Αττικής που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ανέρχεται σε 14,2% το 2023. Στο παρακάτω διάγραμμα (**διάγραμμα 15**) διαφαίνεται μία αυξητική τάση από το 2020.

Διάγραμμα 15: Ποσοστό (%) πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας (Ευρώπη 2030): 2019 – 2023.

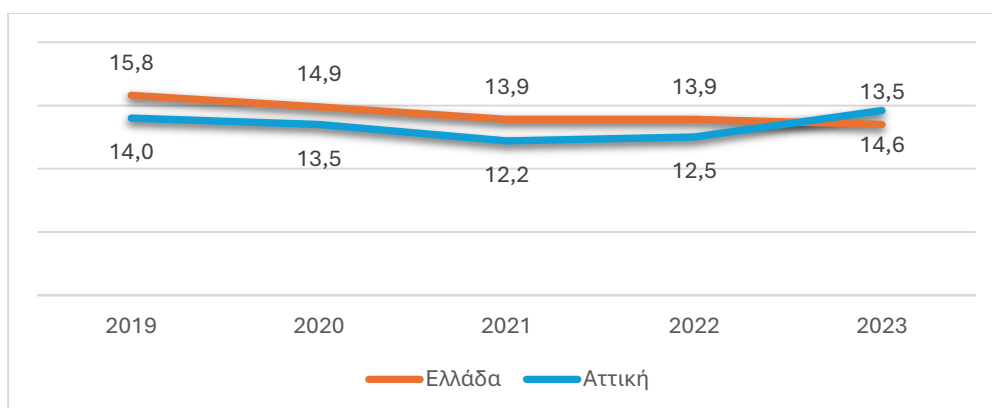
Πηγή: Eurostat, Ιδία επεξεργασία.

1.5.3 Υλική και κοινωνική στέρηση

Το ποσοστό του πληθυσμού της Περιφέρειας Αττικής, που στερείται τουλάχιστον 7 από έναν κατάλογο 13 αγαθών και υπηρεσιών (δηλαδή ο δείκτης που υπολογίζει το “ποσοστό του πληθυσμού με σοβαρές υλικές και κοινωνικές στερήσεις- Ευρώπη 2030) ανέρχεται σε 14,6% το 2023.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί, απεικονίζεται η εξέλιξη του δείκτη για τα έτη 2019-2023.

Διάγραμμα 16: Ποσοστιαία (%) κατανομή πληθυσμού με υλικές και κοινωνικές στερήσεις (Ευρώπη 2030): 2019 – 2023

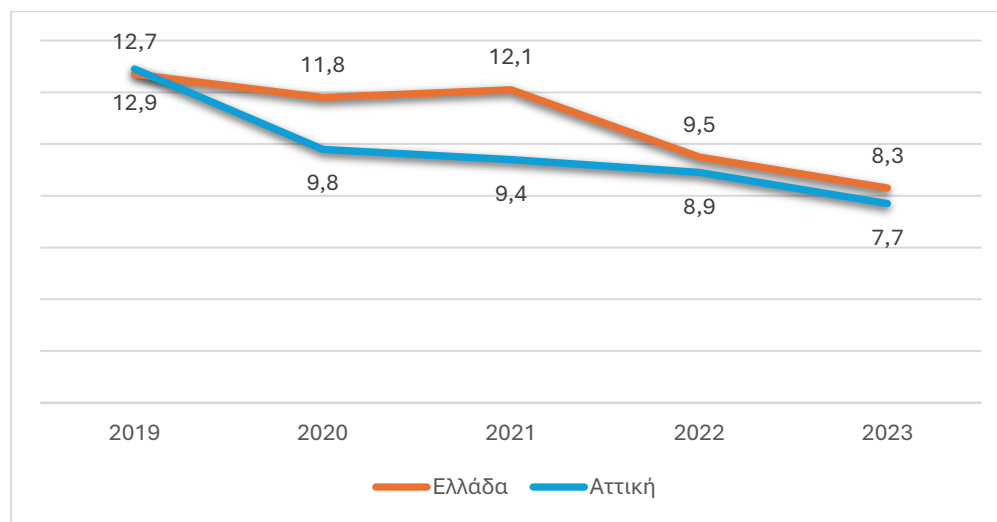

Πηγή: Eurostat, Ιδία επεξεργασία

1.5.4 Ποσοστό πληθυσμού που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας

Το ποσοστό πληθυσμού της Περιφέρειας Αττικής το 2023, ηλικίας 18-64 ετών που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας, υπολογίζεται σε 7,7% επί του συνόλου του πληθυσμού αυτής της ομάδας ηλικιών, εμφανίζοντας μείωση κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το έτος 2022.

Διάγραμμα 17: Ποσοστό πληθυσμού που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας (Ευρώπη 2030): 2019 – 2023

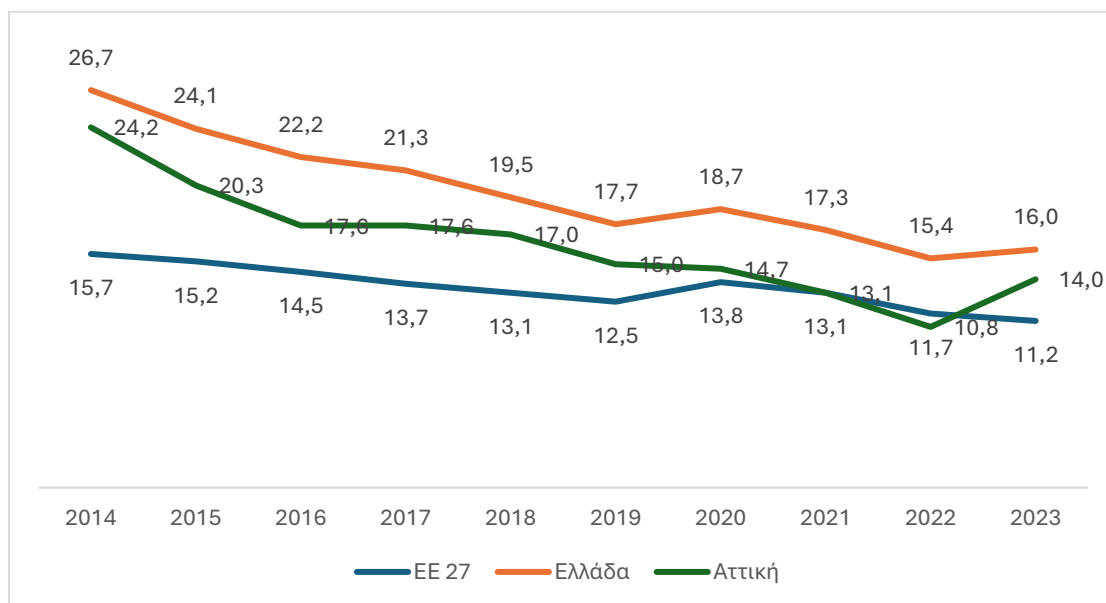
Πηγή: Eurostat, Ιδία επεξεργασία

1.6 Εκπαίδευση

1.6.1. Ποσοστό νέων που δεν απασχολούνται ούτε συμμετέχουν στην εκπαίδευση και την κατάρτιση (ηλικίες 15-29) (NEET rates) στην Περιφέρεια Αττικής

Το ακόλουθο διάγραμμα παρουσιάζει την εξέλιξη του ποσοστού των νέων ηλικίας 15-29 ετών εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (δείκτης NEET) στην Περιφέρεια Αττικής, στην Ελλάδα και στην ΕΕ-27, κατά την περίοδο 2014-2023.

Διάγραμμα 18: Ποσοστό νέων που δεν απασχολούνται ούτε συμμετέχουν στην εκπαίδευση και την κατάρτιση (ηλικίες 15-29) (NEET rates) στην Περιφέρεια Αττικής, στην Ελλάδα και στην ΕΕ27

Πηγή: Eurostat, Ιδία επεξεργασία

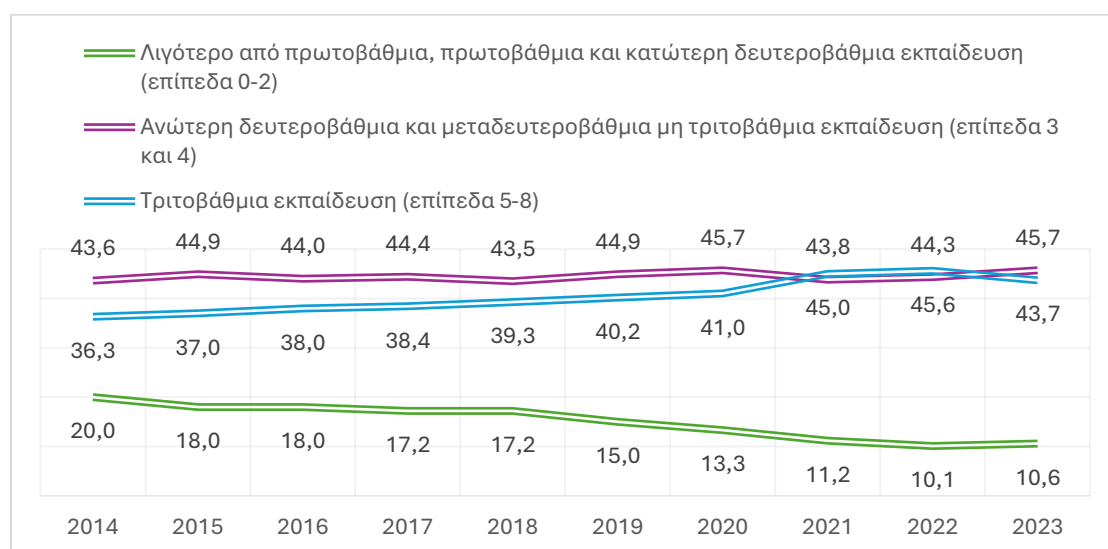
Η Αττική ξεκινά το 2014 με πολύ υψηλό ποσοστό (24,2%), κοντά στο εθνικό επίπεδο (26,7%) και πολύ πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ-27 (15,7%). Από το 2015 έως το 2019 σημειώνει σταθερή μείωση, με το ποσοστό να φτάνει στο 17,0%, γεγονός που υποδηλώνει βελτίωση των συνθηκών απασχόλησης και εκπαίδευσης. Το 2020, εν μέσω πανδημίας, σημειώνεται μικρή άνοδος (15,0%), αλλά ακολουθεί νέα πτώση τα επόμενα χρόνια, φτάνοντας στο χαμηλότερο σημείο το 2022 (10,8%), σχεδόν προσεγγίζοντας τον μέσο όρο της ΕΕ (11,7%). Το 2023, ωστόσο, το ποσοστό NEET στην Αττική αυξάνεται στο 14,0%.

Συνολικά, η Αττική έχει σημειώσει αξιοσημείωτη πρόοδο την τελευταία δεκαετία στη μείωση του δείκτη NEET, παρότι η πρόσφατη μικρή αύξηση υποδηλώνει την ανάγκη για συνεχή ενίσχυση πολιτικών υποστήριξης των νέων στην αγορά εργασίας και την εκπαίδευση.

1.6.2 Ποσοστό πληθυσμού (ηλικίας 25-64 ετών) ανά βαθμίδα εκπαίδευσης στην Περιφέρεια Αττικής

Το ακόλουθο διάγραμμα παρουσιάζει την κατανομή του πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών στην Περιφέρεια Αττικής ανά βαθμίδα εκπαίδευσης την περίοδο 2014-2023. Το ποσοστό ατόμων με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο (επίπεδα 0-2) μειώθηκε σημαντικά από 26,3% το 2014 σε 10,6% το 2023, ενώ το ποσοστό ατόμων που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση (επίπεδα 5-8) σημείωσε αύξηση από 30,1% σε 43,7%. Αντίθετα, η ανώτερη δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση (επίπεδα 3-4) παρέμεινε σταθερή, με τα ποσοστά να κυμαίνονται μεταξύ 44%-46%. Η συνολική τάση αποτυπώνει την αναβάθμιση του μορφωτικού επιπέδου του πληθυσμού της Περιφέρειας Αττικής, με αισθητή μείωση στις χαμηλές βαθμίδες εκπαίδευσης και σημαντική άνοδο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Διάγραμμα 19: Ποσοστό πληθυσμού (ηλικίας 25-64 ετών) ανά βαθμίδα εκπαίδευσης στην Περιφέρεια Αττικής

Πηγή: Eurostat, Ιδία επεξεργασία

2. Δείκτης Αποστέρησης στην Περιφέρεια Αττικής (Χαρακτηριστικά & Διαστάσεις)

2.1 Δείκτης Πολλαπλής Αποστέρησης

Ο Δείκτης Πολλαπλής Αποστέρησης (Multiple Deprivation Index - MDI), είναι ένα στατιστικό μέτρο, που χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση της κοινωνικής και οικονομικής αποστέρησης, σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές ή πληθυσμιακές ομάδες. Ο MDI, αναλύει διάφορους παράγοντες που συμβάλλουν στην αποστέρηση, όπως το εισόδημα, η ανεργία, η στέγαση και η προσβασιμότητα, ενσωματώνοντας τους σε έναν συνολικό δείκτη. Στόχος του MDI, είναι να καταγράψει και να αναλύσει τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες σε γεωγραφικό επίπεδο, παρέχοντας μια ολοκληρωμένη εικόνα των χωρικών ανισοτήτων. Η ανάλυση αυτή, συμβάλλει στον εντοπισμό των περιοχών με τις μεγαλύτερες προκλήσεις σε κοινωνικοοικονομικό επίπεδο, καθώς και στη διαμόρφωση στοχευμένων πολιτικών και παρεμβάσεων που θα μειώσουν την αποστέρηση και θα ενισχύσουν την κοινωνική συνοχή.

Βασικά χαρακτηριστικά του δείκτη πολλαπλής αποστέρησης (MDI):

Σύνθεση δεδομένων: Συγκεντρώνει δεδομένα από πολλές πηγές και σε διάφορους τομείς, όπως οικονομία, υγεία, εκπαίδευση και διαβίωση.

Πολυδιάστατη προσέγγιση: Δεν περιορίζεται σε μία μόνο διάσταση της αποστέρησης, αλλά εξετάζει πολλές διαστάσεις ταυτόχρονα.

Χωρική ανάλυση: Χρησιμοποιείται για να εντοπιστούν γεωγραφικές περιοχές με υψηλά επίπεδα αποστέρησης, βοηθώντας στη στοχοθέτηση πολιτικών παρεμβάσεων.

Δυνατότητα σύγκρισης: Επιτρέπει τη σύγκριση μεταξύ διαφορετικών περιοχών ή ομάδων πληθυσμού, βοηθώντας στην αναγνώριση ανισοτήτων.

Χρήση σε πολιτικές: Συχνά χρησιμοποιείται από κυβερνήσεις και οργανισμούς για τη σχεδίαση και εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών και προγραμμάτων υποστήριξης.

Ο δείκτης πολλαπλής αποστέρησης αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για την κατανόηση της πολυπλοκότητας της φτώχειας και της κοινωνικής αποστέρησης και βοηθά στη διαμόρφωση στρατηγικών για την καταπολέμησή τους.

2.2 Διαστάσεις αποστέρησης

Σύμφωνα με τις μεθοδολογίες που έχουν ακολουθηθεί για τον υπολογισμό του δείκτη πολλαπλής αποστέρησης (MDI) και λαμβάνοντας υπόψη τη διαθεσιμότητα των επικαιροποιημένων δεδομένων για την Περιφέρεια Αττικής, επιλέχθηκαν οι ακόλουθοι δείκτες/μεταβλητές για τις διαστάσεις αποστέρησης:

Σχήμα 1: Δείκτες/Διαστάσεις αποστέρησης.

Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι η έννοια της αποστέρησης, όπως προσεγγίζεται στην παρούσα μελέτη, είναι σχετική. Συνεπώς, ο δείκτης αποτυπώνει τον βαθμό αποστέρησης μιας περιοχής συγκριτικά με άλλες περιοχές, βάσει των εξεταζόμενων μεταβλητών, και όχι σε σχέση με ένα απόλυτο ή προκαθορισμένο πρότυπο αποστέρησης. Οι μεταβλητές που επιλέχθηκαν ομαδοποιήθηκαν σε 4 διαστάσεις.

Οι θετικές τιμές του δείκτη υποδεικνύουν υψηλότερα επίπεδα αποστέρησης ενώ οι αρνητικές τιμές υποδεικνύουν χαμηλότερα επίπεδα αποστέρησης.

Η ανάλυση MDI συνήθως περιλαμβάνει τις εξής Διαστάσεις:

1. **Εισόδημα:** Η πρόσβαση σε οικονομικούς πόρους και η επάρκεια του εισοδήματος για την κάλυψη βασικών αναγκών.
2. **Απασχόληση:** Η πρόσβαση σε σταθερή και ποιοτική εργασία.
3. **Υγεία:** Η πρόσβαση σε υγειονομικές υπηρεσίες και η γενική υγεία των ατόμων.
4. **Εκπαίδευση:** Το επίπεδο μόρφωσης και η πρόσβαση σε εκπαιδευτικές ευκαιρίες.
5. **Στέγαση:** Οι συνθήκες στέγασης και η πρόσβαση σε ασφαλή και επαρκή κατοικία.
6. **Περιβάλλον:** Οι συνθήκες του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.

Η ανάλυση MDI συνδυάζει δεδομένα από αυτούς τους τομείς για να δημιουργήσει έναν συνολικό δείκτη που δείχνει το επίπεδο στερήσεων μιας περιοχής ή μιας πληθυσμιακής ομάδας. Χρησιμοποιείται ευρέως για τη χάραξη πολιτικών και προγραμμάτων που στοχεύουν στη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ευάλωτων ομάδων.

Ο MDI βοηθά στην κατανόηση της πολυπλοκότητας των στερήσεων που μπορεί να αντιμετωπίζουν τα άτομα, καθώς οι στερήσεις αυτές συχνά αλληλοσυνδέονται και επιδεινώνουν η μία την άλλη. Με αυτόν τον τρόπο, προσφέρει μια πιο ολιστική προσέγγιση στην αντιμετώπιση της φτώχειας και των κοινωνικών ανισοτήτων σε σχέση με τις παραδοσιακές μετρήσεις που εστιάζουν μόνο σε έναν τομέα, όπως το εισόδημα.

3. Ανάλυση δείκτη συνολικής αποστέρησης ανά Δήμο της Περιφέρειας Αττικής

Για τον υπολογισμό του Δείκτη Πολλαπλής Αποστέρησης (MDI) στην Περιφέρεια Αττικής, επιλέχθηκε η μέθοδος της Ανάλυσης των Κύριων Συνιστωσών (PCA), όπως έχει εφαρμοστεί σε διεθνείς και σε εγχώριες μελέτες.

Η Ανάλυση Κύριων Συνιστωσών (PCA) είναι μια στατιστική διαδικασία, που χρησιμοποιείται για τη μείωση της διάστασης ενός συνόλου δεδομένων, διατηρώντας όσο το δυνατόν μεγαλύτερο μέρος της αρχικής διασποράς. Η διαδικασία αυτή, μετασχηματίζει τα αρχικά δεδομένα σε ένα μικρότερο σύνολο μεταβλητών, τις κύριες συνιστώσες, οι οποίες είναι μη γραμμικά συσχετισμένες μεταξύ τους.

Στόχος της εφαρμογής της PCA, ήταν η μείωση των οκτώ αρχικών μεταβλητών, σε ένα μικρότερο αριθμό, διατηρώντας παράλληλα την αντιπροσωπευτικότητά τους. Στην ουσία, οι αρχικές μεταβλητές αναδιαμορφώθηκαν σε ένα νέο σύνολο, το οποίο περιλαμβάνει λιγότερες αλλά ανεξάρτητες μεταξύ τους μεταβλητές.

3.1 Μεθοδολογία και Υπολογισμός Δείκτη Πολλαπλής Αποστέρησης

Για τον υπολογισμό του Δείκτη Πολλαπλής Αποστέρησης (MDI) στην Περιφέρεια Αττικής ακολουθήθηκαν τα παρακάτω βήματα:

Αρχικά έγινε ο καθορισμός των μεταβλητών και διαστάσεων. Πιο συγκεκριμένα, ορίστηκαν 8 μεταβλητές οι οποίες ομαδοποιήθηκαν σε 4 διαστάσεις. Για τον προσδιορισμό των παραγόντων που επηρεάζουν τον Δείκτη Πολλαπλής Αποστέρησης, αναλύθηκαν οι μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν για τον υπολογισμό του δείκτη μέσω της PCA. Αυτές οι μεταβλητές είναι οι εξής:

1. Εισοδηματική κατάσταση ανά οικογένεια	X_1
2. Κατανάλωση Ηλεκτρικής Ενέργειας σε KWH	X_2
3. Ωφελούμενοι ΕΕΕ 12/2023	X_3
4. Άνεργοι 07/23	X_4
5. Άνεργοι 15-19	X_5
6. Άνεργοι 65+	X_6
7. Χωρίς Αυτοκίνητο	X_7
8. Χωρίς Θέρμανση	X_8

Ακολούθως, έγινε κανονικοποίηση των παραμέτρων ώστε να έχουν μέση τιμή 0 και τυπική απόκλιση 1. Η κανονικοποίηση δεδομένων βοηθά στη σύγκριση διαφορετικών δεδομένων που έχουν διαφορετικές μονάδες μέτρησης. Αυτό είναι απαραίτητο γιατί οι μεταβλητές μπορεί να είναι σε διαφορετική κλίμακα και η PCA είναι ευαίσθητη σε αυτό.

Στη συνέχεια, υπολογίστηκαν οι δείκτες ΚΜΟ (Kaiser-Meyer-Olkin) και το τεστ σφαιρικότητας του Bartlett, προκειμένου να αξιολογηθεί η καταλληλότητα των δεδομένων για την Ανάλυση Κύριων Συνιστωσών (PCA). Ο δείκτης ΚΜΟ υποδεικνύει ότι το δείγμα είναι μέτριας επάρκειας για την εφαρμογή της PCA, ενώ το τεστ του Bartlett επιβεβαιώνει την ύπαρξη στατιστικά σημαντικής συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών. Συνεπώς, η παραγοντική ανάλυση μπορεί να προχωρήσει, παρά το γεγονός ότι η επάρκεια του δείγματος δεν θεωρείται ιδανική. **(ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ -ΠΙΝΑΚΑΣ 5).**

Οι μεταβλητές εξηγούνται ικανοποιητικά από τις συνιστώσες στην PCA Analysis **(ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ -ΠΙΝΑΚΑΣ 6)**. Το ποσοστό της διακύμανσης κάθε μεταβλητής εξηγείται από τους παράγοντες στην PCA Analysis. Οι περισσότερες τιμές είναι υψηλές (πάνω από 0.7), που σημαίνει ότι οι συνιστώσες περιγράφουν με επάρκεια τις πληροφορίες που εμπεριέχονται στις μεταβλητές.

Άνεργοι (0.898)/Χωρίς Θέρμανση (0.888)/Ωφελούμενοι ΕΕΕ (0.858)/Άνεργοι 65+ (0.840)
--

Οι Άνεργοι 15-19 είναι η μεταβλητή που εξηγείται λιγότερο από τους παράγοντες, αλλά ακόμα είναι αποδεκτή(0.709).

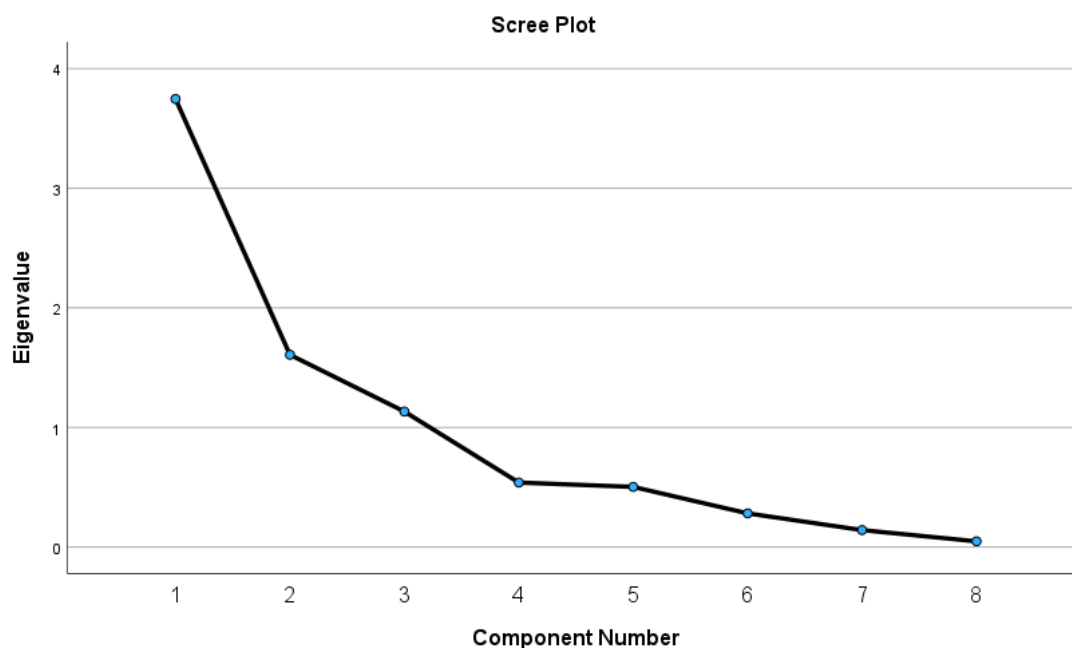
Έπειτα, υπολογίστηκε ο πίνακας συνδιακύμανσης που δείχνει πώς μεταβάλλονται μαζί οι μεταβλητές. Υπολογίστηκαν οι ιδιοτιμές και τα ιδιοδιανύσματα του πίνακα συνδιακύμανσης. Οι ιδιοτιμές δείχνουν την ποσότητα της διακύμανσης που εξηγείται από κάθε κύρια συνιστώσα. Τα ιδιοδιανύσματα αντιστοιχούν στις διευθύνσεις των κύριων συνιστωσών. Κατασκευάστηκαν οι κύριες συνιστώσες ως γραμμικοί συνδυασμοί των αρχικών μεταβλητών με βάρη τα στοιχεία των ιδιοδιανυσμάτων.

Αφού κατασκευάστηκαν οι κύριες συνιστώσες επιλέχθηκαν εκείνες που ερμηνεύουν το μεγαλύτερο ποσοστό της διακύμανσης.

Στην περίπτωση μας, χρησιμοποιήθηκαν οι τρεις πρώτες κύριες συνιστώσες (PC1/ PC2/ PC3) στον υπολογισμό του Δείκτη Πολλαπλής Αποστέρησης **(Διάγραμμα 20)**.

Οι τρεις πρώτες συνιστώσες (PC1/ PC2/PC3) εξηγούν το 81,08% της αρχικής διακύμανσης, ποσοστό αρκετά υψηλό. Συνεπώς, διαπιστώνεται ότι η ανάλυση PCA κατάφερε να συμπυκνώσει αποτελεσματικά τα δεδομένα. **(ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ -ΠΙΝΑΚΑΣ 7)**. Μετά την περιστροφή των συνιστωσών, οι τιμές αναπροσαρμόστηκαν για καλύτερη ερμηνεία. Η 1η συνιστώσα εξηγεί το 38.91% της διακύμανσης, η 2η το 21.19%, και η 3^η το 20.98%, συνολικά 81.08%.

Διάγραμμα 20: Scree Plot

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Η 1^η συνιστώσα σχετίζεται έντονα με τις οικονομικές παροχές και την ανεργία λόγω των υψηλών φορτίων στις μεταβλητές: Ωφελούμενοι ΕΕΕ (0.859) / Άνεργοι (0.873) / Άνεργοι 65+ (0.873) και Άνεργοι 15-19 (0.697). Η 2^η συνιστώσα αφορά τις μεταβλητές «χωρίς θέρμανση και την κατανάλωση ενέργειας: ΚWh (0.758) και Χωρίς Θέρμανση (0.787). Τέλος, η 3^η συνιστώσα εκφράζει την αποστέρηση ως συνάρτηση της προσβασιμότητας και της ανεργίας λόγω των υψηλών φορτίων στις μεταβλητές: Χωρίς Αυτοκίνητο (-0.714) και Άνεργοι 15-19 (0.415) (**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ - ΠΙΝΑΚΑΣ 8**).

Στον **πίνακα 9 «Rotated Component Matrix» (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ Ι)** αποτυπώνονται τα φορτία (loadings) των μεταβλητών στις περιστραμμένες κύριες συνιστώσες μετά την ορθογώνια περιστροφή. Διαπιστώνουμε ότι η 1η συνιστώσα αποτυπώνει την αποστέρηση που σχετίζεται με την ανεργία και τις οικονομικές παροχές (ΕΕΕ), υποδεικνύοντας την κοινωνικοοικονομική κατάσταση σε αστικό περιβάλλον. Η 2η συνιστώσα αφορά την προσβασιμότητα, εστιάζοντας σε παράγοντες όπως η έλλειψη αυτοκινήτου, γεγονός που αναδεικνύει περιορισμούς στην κινητικότητα. Τέλος, η 3η συνιστώσα συνδέεται με την έλλειψη θέρμανσης και τις οικονομικές παροχές (ΕΕΕ), υποδηλώνοντας οικονομικές δυσκολίες στην κάλυψη βασικών αναγκών.

Αφού διενεργήθηκε και η μέθοδος της περιστροφής και του διαχωρισμού των συνιστωσών (**πίνακας 10 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ**), διαπιστώθηκε ότι η 1η συνιστώσα παρέμεινε σταθερή ενώ οι άλλες δυο μεταβλήθηκαν αρκετά.

Οι συνιστώσες μπορούν να εκφραστούν ως γραμμικοί συνδυασμοί των αρχικών μεταβλητών:

$$\text{SCORE}_1 = w_1 * X_1 + w_2 * X_2 + \dots + w_p * X_p$$

Όπου:

$w_1, w_2, \dots, w_p$ είναι οι συντελεστές των αντίστοιχων μεταβλητών $X_1, X_2, \dots, X_p$.

Στον **πίνακα 11 «:Component Score Coefficient Matrix» (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ Ι)** παρουσιάζεται η συνδιακύμανση μεταξύ των βαθμολογιών (scores) που υπολογίστηκαν για τις συνιστώσες μετά την Ανάλυση Κύριων Συνιστωσών (PCA). Καταλήξαμε ότι οι συνιστώσες είναι γραμμικά ανεξάρτητες μεταξύ τους και κάθε συνιστώσα μπορεί να ερμηνευθεί ξεχωριστά.

Η 1η συνιστώσα είναι ισχυρά συνδεδεμένη με την ανεργία και τις οικονομικές παροχές. Περιοχές με υψηλές τιμές στη συγκεκριμένη συνιστώσα έχουν υψηλά ποσοστά ανεργίας και μεγάλο μέρος του πληθυσμού λαμβάνει κοινωνικά επιδόματα όπως το ΕΕΕ - Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα. Αντίθετα, το αρνητικό φορτίο στις μεταβλητές "Χωρίς Αυτοκίνητο" και "Χωρίς Θέρμανση" δείχνει ότι οι περιοχές με υψηλά ποσοστά ανέργων δεν σχετίζονται απαραίτητα με τη προσβασιμότητα ή την ενεργειακή φτώχεια.

Η 2η συνιστώσα αποτυπώνει την αποστέρηση σε σχέση με τη προσβασιμότητα, δηλαδή με την έλλειψη πρόσβασης σε ιδιωτικό αυτοκίνητο. Οι περιοχές με υψηλές τιμές στη 2η συνιστώσα έχουν μεγάλο ποσοστό κατοίκων που δεν διαθέτουν αυτοκίνητο. Το αρνητικό φορτίο στην KWH (-0.395) δείχνει ότι περιοχές με υψηλή κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας τείνουν να έχουν χαμηλότερη κοινωνική ευαλωτότητα, πιθανώς επειδή είναι πιο εύπορες ή έχουν καλύτερη πρόσβαση σε υποδομές. Το αρνητικό φορτίο στην μεταβλητή "Ανεργοί 15-19" ενδεχομένως σηματοδοτεί ότι οι νέοι άνεργοι δεν επηρεάζουν ιδιαίτερα το κοινωνικό προφίλ μιας περιοχής σε σχέση με την έλλειψη αυτοκινήτου.

Η 3^η και τελευταία συνιστώσα σχετίζεται άμεσα με την ενεργειακή φτώχεια. Οι περιοχές με υψηλές τιμές σε αυτή τη συνιστώσα έχουν υψηλά ποσοστά κατοίκων χωρίς πρόσβαση σε θέρμανση. Επιπλέον, το θετικό φορτίο στην μεταβλητή «Ωφελούμενοι ΕΕΕ (0.226)» υποδηλώνει ότι οι περιοχές αυτές έχουν υψηλό ποσοστό κατοίκων που λαμβάνουν κοινωνικά επιδόματα, επιβεβαιώνοντας το στοιχείο της οικονομικής δυσχέρειας. Το αρνητικό φορτίο στις μεταβλητές που συσχετίζονται με την ανεργία (-0.168, -0.119) σημαίνει ότι η ενεργειακή φτώχεια δεν σχετίζεται άμεσα με τον επαγγελματικό αποκλεισμό.

Τέλος, δημιουργούμε τον τελικό δείκτη ως έναν **σταθμισμένο μέσο όρο** των παραγοντικών βαθμολογιών, χρησιμοποιώντας τα ποσοστά διακύμανσης ως βάρη.

$$\text{MDI} = w_1 * \text{SCORE}_1 + w_2 * \text{SCORE}_2 + w_3 * \text{SCORE}_3$$

Όπου w_1, w_2, w_3 τα βάρη για κάθε συνιστώσα.

Στον πίνακα 3 αποτυπώνεται η κατάταξη των Δήμων σύμφωνα με τον δείκτη αποστέρησης για την Περιφέρεια Αττικής. Όσο μεγαλύτερος είναι ο Δείκτης Αποστέρησης (MDI) τόσο μεγαλύτερη αποστέρηση παρουσιάζουν οι εκάστοτε περιοχές.

Πίνακας 3:ΔΠΑ ανά Δήμο στην Περιφέρεια Αττικής

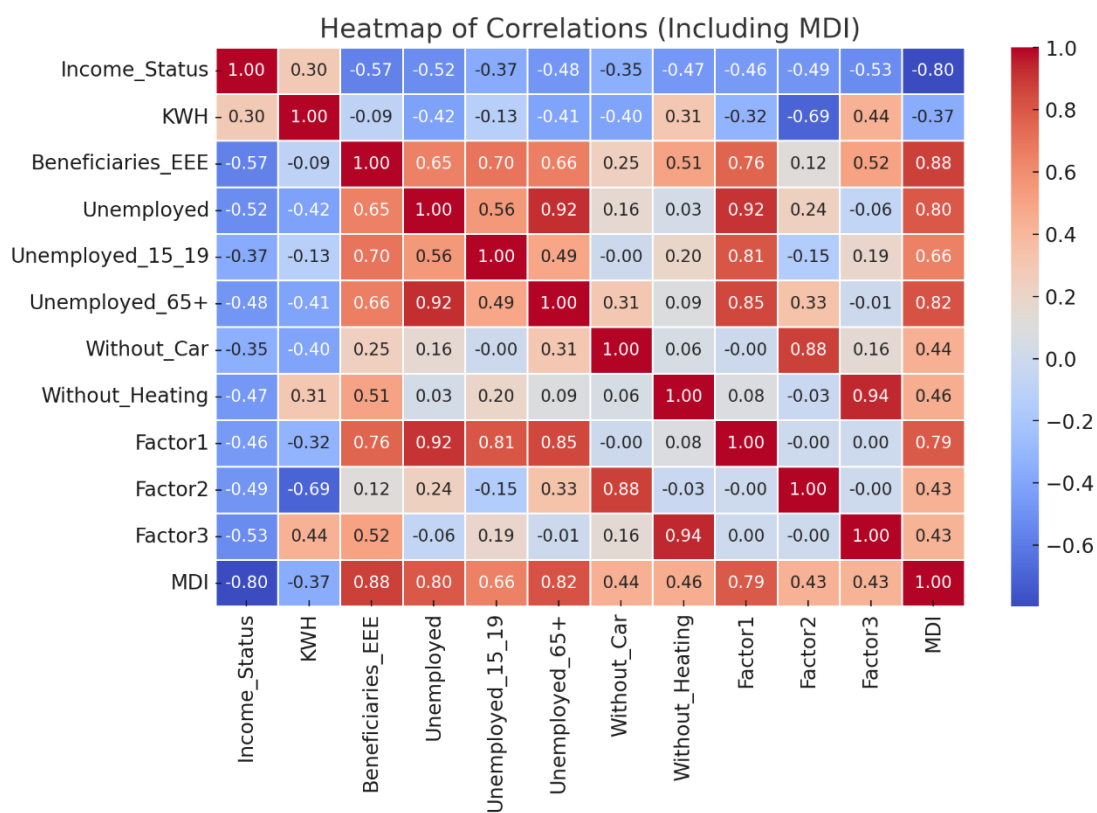
Κατάταξη	ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	MDI	ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ Δείκτη Αποστέρησης(MDI)
1	ΔΗΜΟΣ ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ (Εδρα: Ασπρόπυργος)	9,84	10
2	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ (Εδρα: Αγία Βαρβάρα)	9,81	10
3	ΔΗΜΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ (Εδρα: Σαλαμίνα)	6,68	9
4	ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΑΡΕΩΝ (Εδρα: Μέγαρα)	6,07	9
5	ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ (Εδρα: Καλλιθέα)	5,22	8
6	ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΝΑΣ (Εδρα: Αίγινα)	5,2	8
7	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ (Εδρα: Αθήνα)	5,12	8
8	ΔΗΜΟΣ ΦΥΛΗΣ (Εδρα: Ανω Λιόσια)	4,84	8
9	ΔΗΜΟΣ ΝΙΚΑΙΑΣ - ΑΓΙΟΥ Ι. ΡΕΝΤΗ (Εδρα: Νίκαια)	3,78	8
10	ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ (Εδρα: Πέραμα)	3,48	8
11	ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΑΛΕΩ (Εδρα: Αιγάλεω)	3,37	8
12	ΔΗΜΟΣ ΣΠΕΤΣΩΝ (Εδρα: Σπέτσες)	3,29	8
13	ΔΗΜΟΣ ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ (Εδρα: Λαύριο)	3,05	7
14	ΔΗΜΟΣ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ - ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ (Εδρα: Κερατσίνι)	3,03	7
15	ΔΗΜΟΣ ΠΟΡΟΥ (Εδρα: Πόρος)	2,52	7
16	ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ (Εδρα: Κορυδαλλός)	2,4	7
17	ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ (Εδρα: Περιστέρι)	2,08	7
18	ΔΗΜΟΣ ΔΑΦΝΗΣ - ΥΜΗΤΤΟΥ (Εδρα: Δάφνη)	1,76	7
19	ΔΗΜΟΣ ΙΛΙΟΥ (Εδρα: Ιλίου)	1,73	7
20	ΔΗΜΟΣ ΣΠΑΤΩΝ - ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ (Εδρα: Σπάτα)	1,71	7
21	ΔΗΜΟΣ ΜΟΣΧΑΤΟΥ - ΤΑΥΡΟΥ (Εδρα: Μοσχάτο)	1,68	7
22	ΔΗΜΟΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ (Εδρα: Καισαριανή)	1,63	7
23	ΔΗΜΟΣ ΒΥΡΩΝΟΣ (Εδρα: Βύρωνας)	1,49	7
24	ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (Εδρα: Πειραιάς)	1,34	7
25	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ - ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ (Εδρα: Άγιοι Ανάργυροι)	1,16	7
26	ΔΗΜΟΣ ΑΧΑΡΝΩΝ (Εδρα: Αχαρνές)	1,12	7
27	ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ - ΝΕΑΣ ΧΑΛΚΗΔΟΝΑΣ (Εδρα: Νέα Φιλαδέλφεια)	0,98	7
28	ΔΗΜΟΣ ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ (Εδρα: Γαλατάς)	0,85	7
29	ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ (Εδρα: Νέα Ιωνία)	0,7	6

Κατάταξη	ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	MDI	ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ Δείκτη Αποστέρησης(MDI)
30	ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ (Εδρα: Μαρκόπουλο)	0,63	6
31	ΔΗΜΟΣ ΜΑΝΔΡΑΣ - ΕΙΔΥΛΛΙΑΣ (Εδρα: Μάνδρα)	0,51	6
32	ΔΗΜΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΥ (Εδρα: Ζωγράφου)	0,41	6
33	ΔΗΜΟΣ ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ (Εδρα: Αγκίστρι)	0,39	6
34	ΔΗΜΟΣ ΚΡΩΠΙΑΣ (Εδρα: Κορωπί)	0,16	6
35	ΔΗΜΟΣ ΓΑΛΑΤΣΙΟΥ (Εδρα: Γαλάτσι)	0,06	6
36	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ (Εδρα: Άγιος Δημήτριος)	-0,15	6
37	ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ (Εδρα: Νέα Σμύρνη)	-0,37	6
38	ΔΗΜΟΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΩΣ (Εδρα: Πετρούπολη)	-0,52	6
39	ΔΗΜΟΣ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ (Εδρα: Ελευσίνα)	-0,7	6
40	ΔΗΜΟΣ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ (Εδρα: Καλύβια Θορικού)	-0,97	6
41	ΔΗΜΟΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ (Εδρα: Ηλιούπολη)	-1,07	6
42	ΔΗΜΟΣ ΚΥΘΗΡΩΝ (Εδρα: Κύθηρα)	-1,07	6
43	ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ (Εδρα: Παλαιό Φάληρο)	-1,13	6
44	ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ - ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗΣ (Εδρα: Αργυρούπολη)	-1,25	6
45	ΔΗΜΟΣ ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ (Εδρα: Χαϊδάρει)	-1,3	6
46	ΔΗΜΟΣ ΩΡΩΠΟΥ (Εδρα: Ωρωπός)	-1,46	6
47	ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ (Εδρα: Μαραθώνας)	-1,58	5
48	ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ (Εδρα: Μεταμόρφωση)	-1,65	5
49	ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΑΣ (Εδρα: Υδρα)	-1,83	5
50	ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (Εδρα: Ηράκλειο)	-2,01	5
51	ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΜΟΥ (Εδρα: Αλιμος)	-2,68	5
52	ΔΗΜΟΣ ΡΑΦΗΝΑΣ - ΠΙΚΕΡΜΙΟΥ (Εδρα: Ραφήνα)	-2,82	5
53	ΔΗΜΟΣ ΓΛΥΦΑΔΑΣ (Εδρα: Γλυφάδα)	-3,14	5
54	ΔΗΜΟΣ ΛΥΚΟΒΡΥΣΗΣ - ΠΕΥΚΗΣ (Εδρα: Πεύκη)	-3,53	5
55	ΔΗΜΟΣ ΠΑΙΑΝΙΑΣ (Εδρα: Παιανία)	-3,74	4
56	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ (Εδρα: Αγία Παρασκευή)	-3,96	4
57	ΔΗΜΟΣ ΠΑΠΑΓΟΥ - ΧΟΛΑΡΓΟΥ (Εδρα: Χολαργός)	-3,97	4
58	ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ (Εδρα: Αμαρούσιο)	-3,99	4
59	ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ (Εδρα: Χαλάνδρι)	-4,02	4
60	ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΛΗΝΗΣ (Εδρα: Γέρακας)	-4,11	4
61	ΔΗΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ (Εδρα: Μελίσσια)	-5,76	4
62	ΔΗΜΟΣ ΒΡΙΛΗΣΣΙΩΝ (Εδρα: Βριλήσσια)	-5,84	4
63	ΔΗΜΟΣ ΒΑΡΗΣ - ΒΟΥΛΑΣ - ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ (Εδρα: Βούλα)	-6,02	3
64	ΔΗΜΟΣ ΔΙΟΝΥΣΟΥ (Εδρα: Άγιος Στέφανος)	-7,98	3

Κατάταξη	ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	MDI	ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ Δείκτη Αποστέρησης(MDI)
65	ΔΗΜΟΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ (Εδρα: Κηφισιά)	-8,95	2
66	ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΟΘΕΗΣ - ΨΥΧΙΚΟΥ (Εδρα: Ψυχικό)	-10,53	1

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

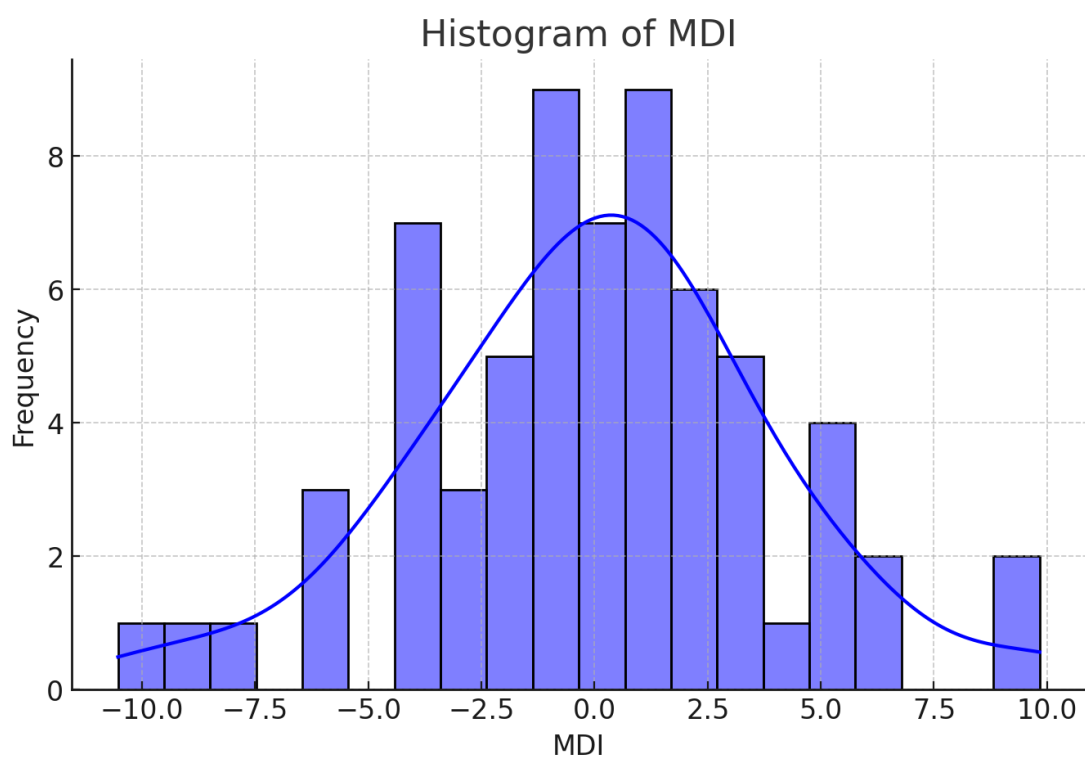
Διάγραμμα 21: Heatmap of Correlations

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Διάγραμμα 22: Histogram of MDI

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

3.2 Ανάλυση των Μεταβλητών

Η πολλαπλή αποστέρηση οφείλεται στην ταυτόχρονη έλλειψη βασικών πόρων και αγαθών, που επηρεάζουν την ποιότητα ζωής και την κοινωνική ένταξη των ατόμων.

Για τον υπολογισμό του δείκτη πολλαπλής αποστέρησης στην Περιφέρεια Αττικής, η επιλογή των μεταβλητών βασίστηκε σε κριτήρια που αντικατοπτρίζουν τις οικονομικές, ενεργειακές, κοινωνικές και υλικές στερήσεις. Οι μεταβλητές αυτές, αφορούν ουσιαστικές πτυχές της ποιότητας ζωής και της καθημερινότητας των πολιτών.

Συγκεκριμένα, επιλέχθηκαν μεταβλητές που καλύπτουν διάφορες διαστάσεις της αποστέρησης, συνδυάζοντας οικονομικούς, ενεργειακούς, εργασιακούς και υλικούς παράγοντες. Ο συνδυασμός τους επιτρέπει τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου και πολυδιάστατου δείκτη αποστέρησης, ικανού να αποτυπώσει τις κοινωνικές ανισότητες και τις ευάλωτες ομάδες στην Περιφέρεια Αττικής.

Πίνακας 4: Κατηγορίες μεταβλητών

Μεταβλητές	Υποκατηγορίες
Εισόδημα	Ωφελούμενοι ΕΕΕ 12/2023 ανά Δήμο Εισοδηματική κατάσταση ανά οικογένεια
Απασχόληση	Άνεργοι 07/2023 ανά Δήμο Άνεργοι 15-19 Άνεργοι 65+
Στέγη	% χωρίς θέρμανση 2021 Μέση ετήσια κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας ανά νοικοκυριό ανά Δήμο 12/23
Προσβασιμότητα	% χωρίς αυτοκίνητο 2021

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Όπως αποτυπώνεται στον ανωτέρω πίνακα στην κάθε μεταβλητή που συμμετέχει στον υπολογισμό του δείκτη εντάσσονται οι αντίστοιχες υποκατηγορίες των μεταβλητών. Ο υπολογισμός του δείκτη στοχεύει στη μέγιστη δυνατή αντικειμενικότητα, αντιπροσωπευτικότητα και ακρίβεια. Η επιλογή των συγκεκριμένων μεταβλητών βασίστηκε στη διαθεσιμότητα των δεδομένων, τη στατιστική τους σημαντικότητα και τη μεταξύ τους συσχέτιση. Οι μεταβλητές που τελικά επιλέχθηκαν, παρέχουν μια ολοκληρωμένη εικόνα της πολλαπλής αποστέρησης στην Περιφέρεια Αττικής, καλύπτοντας τις βασικές της διαστάσεις, χωρίς να δημιουργούν στατιστικά ή μεθοδολογικά προβλήματα.

Οι μεταβλητές «% χωρίς αυτοκίνητο 2021», «% χωρίς θέρμανση 2021» είναι διαθέσιμες από την Απογραφή Πληθυσμού του 2021. Οι υπόλοιπες μεταβλητές είναι διαθέσιμες από άλλους φορείς και υπηρεσίες όπως η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ), η Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (ΔΥΠΑ), το Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας και την ΔΕΔΔΗΕ.

1. Εισοδηματική Κατάσταση ανά οικογένεια (X₁)

Το εισόδημα είναι ένας από τους βασικότερους δείκτες κοινωνικής ανισότητας και φτώχειας. Οι οικογένειες με χαμηλό ή ανύπαρκτο εισόδημα αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην κάλυψη των βασικών αναγκών τους, όπως είναι η διατροφή, η στέγαση και η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης. Η μεταβλητή αυτή παρέχει μια γενική εικόνα της οικονομικής αποστέρησης των νοικοκυριών στην περιοχή. Επίσης, η χαμηλή εισοδηματική κατάσταση υποδηλώνει την χαμηλή ποιότητα ζωής ανά χωρικές ενότητες που αυξάνει τον δείκτη πολλαπλής αποστέρησης.

2. Κατανάλωση Ηλεκτρικής Ενέργειας σε KWH (X₂)

Η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας αποτελεί κρίσιμο δείκτη της ενεργειακής αποστέρησης. Τα νοικοκυριά με χαμηλή κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας είναι πιθανό να μην έχουν πρόσβαση σε βασικές ηλεκτρικές συσκευές ή να περιορίζουν τη χρήση ηλεκτρικού ρεύματος λόγω οικονομικών δυσχερειών. Η ενεργειακή φτώχεια σχετίζεται άμεσα με την κοινωνική περιθωριοποίηση και τις επιπτώσεις στην υγεία και την ποιότητα ζωής.

3. Ωφελούμενοι Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) – 12/2023 (X₃)

Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (ΕΕΕ) αποτελεί κρατική ενίσχυση προς τα οικονομικά ασθενέστερα νοικοκυριά. Ο αριθμός των ωφελούμενων αποτελεί άμεσο δείκτη εισοδηματικής φτώχειας και κοινωνικής ευαλωτότητας. Η συμπερίληψη αυτής της μεταβλητής βοηθά στην καταγραφή του βαθμού εξάρτησης από κρατικές ενισχύσεις και της ανάγκης για κοινωνική προστασία. Υψηλός αριθμός ωφελούμενων από το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα υποδηλώνει ότι ένας μεγάλος αριθμός ατόμων ζει σε συνθήκες οικονομικής δυσχέρειας και εξάρτησης από κοινωνικές παροχές, κάτι που αυξάνει τον δείκτη αποστέρησης.

4. Άνεργοι 07/23 (X₄)

Η ανεργία αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες κοινωνικής και οικονομικής αποστέρησης. Η έλλειψη σταθερής εργασίας συνδέεται με τη φτώχεια, την οικονομική ανασφάλεια και την κοινωνική απομόνωση. Η ανεργία στην Περιφέρεια Αττικής παρέχει μια συνολική εικόνα των ατόμων που βρίσκονται εκτός αγοράς εργασίας και των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν στην εξασφάλιση εισοδήματος. Ο γενικός αριθμός ανέργων στην περιοχή

είναι ένας σημαντικός παράγοντας. Η υψηλή ανεργία αυξάνει τον δείκτη αποστέρησης. Επιλέξαμε να λάβουμε υπόψη το πλήθος των εγγεγραμμένων ανέργων για τον Ιούλιο του 2023 και όχι για τον Δεκέμβριο λόγω της εποχικότητας των νησιών του Αργοσαρωνικού.

5. Άνεργοι 15-19 ετών (X5)

Οι άνεργοι νέοι ηλικίας 15-19 ετών βρίσκονται σε υψηλό κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς δεν έχουν πρόσβαση σε οικονομικούς πόρους ούτε προϋπηρεσία για την ένταξη στην αγορά εργασίας. Η νεανική ανεργία σχετίζεται άμεσα με τη φτώχεια, τη δυσκολία πρόσβασης στην εκπαίδευση και τις αυξημένες πιθανότητες μακροχρόνιας ανεργίας. Η υψηλή ανεργία σε αυτήν την κατηγορία μπορεί να οδηγήσει σε μακροπρόθεσμες κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις, αυξάνοντας τον δείκτη αποστέρησης.

6. Άνεργοι 65+ ετών (X6)

Η ανεργία στην ηλικιακή ομάδα 65+ αντανακλά τις δυσκολίες των ηλικιωμένων να παραμείνουν ενεργοί στην αγορά εργασίας και να εξασφαλίσουν πρόσθετο εισόδημα. Πολλοί από αυτούς βασίζονται αποκλειστικά σε συντάξεις, οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις δεν επαρκούν για την κάλυψη των βασικών αναγκών τους.

7. Χωρίς Αυτοκίνητο (X7)

Η έλλειψη αυτοκινήτου αποτελεί δείκτη υλικής αποστέρησης, καθώς περιορίζει την κινητικότητα των ατόμων και την πρόσβασή τους σε εργασία, εκπαίδευση και υπηρεσίες υγείας. Ιδιαίτερα στις περιοχές με περιορισμένες δημόσιες συγκοινωνίες, η μη κατοχή αυτοκινήτου μπορεί να επιτείνει την κοινωνική απομόνωση.

8. Χωρίς Θέρμανση (X8)

Η έλλειψη θέρμανσης συνδέεται άμεσα με την ενεργειακή φτώχεια και τις επιπτώσεις στην υγεία των ατόμων. Τα νοικοκυριά που δεν διαθέτουν επαρκή θέρμανση λόγω οικονομικών περιορισμών αντιμετωπίζουν δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης, ιδιαίτερα τους χειμερινούς μήνες.

4. Αποτελέσματα/Συμπεράσματα

Ο Δείκτης Πολλαπλής Αποστέρησης (MDI) έχει υπολογιστεί για διάφορες περιοχές, και οι περιοχές με την υψηλότερη αποστέρηση παρουσιάζονται στο παρακάτω Σχήμα 2. Ο δείκτης αντικατοπτρίζει κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, όπως υψηλά ποσοστά ανεργίας, αυξημένο αριθμό ωφελούμενων του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ), καθώς και έλλειψη βασικών αναγκών, όπως θέρμανση και αυτοκινήτου.

Διαπιστώνουμε, ότι οι περιοχές με τις υψηλότερες τιμές ανήκουν στις Περιφερειακές Ενότητες Δυτικού Τομέα, Δυτικής Αττικής, Νήσων, Νοτίου Τομέα, Κεντρικού και Πειραιώς. Οι Δήμοι Ασπρόπυργου, Αγίας Βαρβάρας, Αιγάλεω, Φυλής, Περάματος, είναι Δήμοι που ανήκουν σε αυτές τις Περιφερειακές Ενότητες και είναι και αρκετά αποστερημένοι σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους της Περιφέρειας Αττικής.

Πίνακας 5: Κατάταξη 11 πρώτων Δήμων με μεγαλύτερη αποστέρηση

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	MDI
ΔΗΜΟΣ ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ (Εδρα: Ασπρόπυργος)	ΠΕ Δυτικής Αττικής	9,84
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ (Εδρα: Αγία Βαρβάρα)	ΠΕ Δυτικού Τομέα	9,81
ΔΗΜΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ (Εδρα: Σαλαμίνα)	ΠΕ Νήσων	6,68
ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΑΡΕΩΝ (Εδρα: Μέγαρα)	ΠΕ Δυτικής Αττικής	6,07
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ (Εδρα: Καλλιθέα)	ΠΕ Νότιου Τομέα	5,22
ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΝΑΣ (Εδρα: Αίγινα)	ΠΕ Νήσων	5,2
ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ (Εδρα: Αθήνα)	ΠΕ Κεντρικού Τομέα	5,12
ΔΗΜΟΣ ΦΥΛΗΣ (Εδρα: Ανω Λιόσια)	ΠΕ Δυτικής Αττικής	4,84
ΔΗΜΟΣ ΝΙΚΑΙΑΣ - ΑΓΙΟΥ Ι. ΡΕΝΤΗ (Εδρα: Νίκαια)	ΠΕ Πειραιώς	3,78
ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ (Εδρα: Πέραμα)	ΠΕ Πειραιώς	3,48
ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΑΛΕΩ (Εδρα: Αιγάλεω)	ΠΕ Δυτικού Τομέα	3,37

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Από την άλλη πλευρά οι περιοχές με την χαμηλότερη αποστέρηση ανήκουν στις Περιφερειακές Ενότητες Βορείου Τομέα και Ανατολικής Αττικής.

Πίνακας 6: Κατάταξη 11 Δήμων με μικρότερη αποστέρηση

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	MDI
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ (Εδρα: Αγία Παρασκευή)	ΠΕ Βόρειου Τομέα	-3,96
ΔΗΜΟΣ ΠΑΠΑΓΟΥ - ΧΟΛΑΡΓΟΥ (Εδρα: Χολαργός)	ΠΕ Βόρειου Τομέα	-3,97
ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ (Εδρα: Αμαρούσιο)	ΠΕ Βόρειου Τομέα	-3,99
ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ (Εδρα: Χαλάνδρι)	ΠΕ Βόρειου Τομέα	-4,02
ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΛΗΝΗΣ (Εδρα: Γέρακας)	ΠΕ Ανατολικής Αττικής	-4,11
ΔΗΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ (Εδρα: Μελίσσια)	ΠΕ Βόρειου Τομέα	-5,76
ΔΗΜΟΣ ΒΡΙΛΗΣΣΙΩΝ (Εδρα: Βριλήσσια)	ΠΕ Βόρειου Τομέα	-5,84
ΔΗΜΟΣ ΒΑΡΗΣ - ΒΟΥΛΑΣ - ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ (Εδρα: Βούλα)	ΠΕ Ανατολικής Αττικής	-6,02
ΔΗΜΟΣ ΔΙΟΝΥΣΟΥ (Εδρα: Άγιος Στέφανος)	ΠΕ Ανατολικής Αττικής	-7,98
ΔΗΜΟΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ (Εδρα: Κηφισιά)	ΠΕ Βόρειου Τομέα	-8,95
ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΟΘΕΗΣ - ΨΥΧΙΚΟΥ (Εδρα: Ψυχικό)	ΠΕ Βόρειου Τομέα	-10,53

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Επιπλέον, ο μέσος όρος του Δείκτη Πολλαπλής Αποστέρησης είναι -0,000152. Η ελάχιστη τιμή είναι -10,53, ενώ η μέγιστη είναι 9,83 υποδηλώνοντας σημαντικές διαφορές μεταξύ των Δήμων. Η τυπική απόκλιση είναι 3.92, που δείχνει ότι υπάρχουν μεγάλες αποκλίσεις από τον μέσο όρο, δηλαδή κάποιοι δήμοι είναι περισσότερο αποστερημένοι από άλλους.

Οι περιοχές με την μεγαλύτερη αποστέρηση παρουσιάζουν και υψηλά ποσοστά ανεργίας, στην Αγία Βαρβάρα είναι 13.8%, στον Ασπρόπυργο 13.%, στην Καλλιθέα 11.4%, στη Σαλαμίνα 9.6% και στα Μέγαρα 10.4%. Επίσης, η ανεργία στις ηλικίες 65+ είναι υψηλή, γεγονός που υποδηλώνει προβλήματα με την απασχόληση των ηλικιωμένων.

Επίσης, το μέσο εισόδημα στους Δήμους με την υψηλότερη αποστέρηση είναι αρκετά χαμηλό, στον Ασπρόπυργο είναι 12,902 €, στην Αγία Βαρβάρα είναι 13,379 €, στα Μέγαρα 12,931 €, στην Σαλαμίνα 14,266 € και στην Καλλιθέα 21,060 € (ελαφρώς υψηλότερο).

Μεγάλο ποσοστό νοικοκυριών δεν έχει θέρμανση, με τη Σαλαμίνα (17.2%) να ξεχωρίζει ως η περιοχή με το μεγαλύτερο ποσοστό.

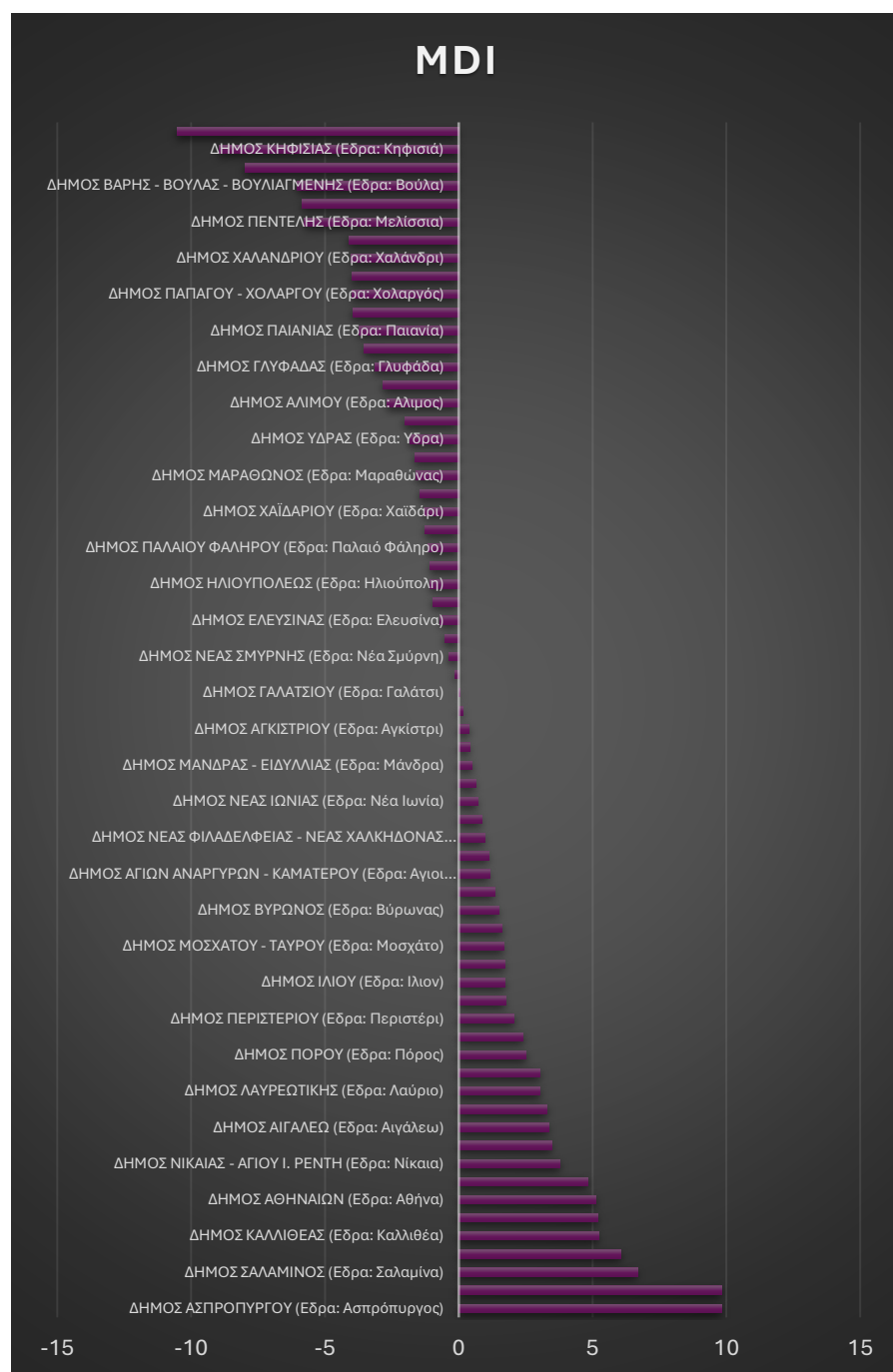
Επιπλέον, στις χωρικές ενότητες με υψηλά ποσοστά αποστέρησης παρατηρείται μεγάλο πλήθος κατοίκων χωρίς αυτοκίνητο, που μπορεί να υποδηλώνει οικονομικές δυσκολίες. Στην Καλλιθέα το 20.6% δεν έχουν αυτοκίνητο, στην Αγία Βαρβάρα το 15.3% στη Σαλαμίνα το 11.7%, στον Ασπρόπυργο το 10.4% και στα Μέγαρα το 7.9%.

Συμπερασματικά διαπιστώνουμε ότι οι υποβαθμισμένες, νησιωτικές, αστικές και βιομηχανικές περιοχές είναι περισσότερο αποστερημένες λόγω:

1. **Οικονομικών ανισοτήτων:** Οι περιοχές αυτές παρουσιάζουν χαμηλό βιοτικό επίπεδο, υψηλή ανεργία και περιορισμένη πρόσβαση σε οικονομικές ευκαιρίες, γεγονός που οδηγεί σε μεγαλύτερη κοινωνική αποστέρηση.
2. **Πρόσβαση σε υπηρεσίες:** Οι νησιωτικές και απομακρυσμένες περιοχές συχνά έχουν μειωμένη πρόσβαση σε υγειονομικές, εκπαιδευτικές και διοικητικές υπηρεσίες λόγω της γεωγραφικής τους απομόνωσης.
3. **Περιβαλλοντική υποβάθμιση:** Οι βιομηχανικές περιοχές επηρεάζονται από περιβαλλοντικούς παράγοντες όπως η ρύπανση και επιτείνουν το φαινόμενο της περιβαλλοντικής υποβάθμισης.
4. **Υποδομές και συγκοινωνίες:** Παρατηρείται ότι στις νησιωτικές περιοχές υπάρχουν συχνά ελλείψεις σε συγκοινωνιακές συνδέσεις, με αποτέλεσμα να επηρεάζει-διαμορφώνει το αναπτυξιακό και οικονομικό αποτύπωμα της περιοχής. που δυσκολεύει τη μετακίνηση των κατοίκων και την οικονομική ανάπτυξη.
5. **Κοινωνικός αποκλεισμός:** Σε πολλές περιπτώσεις, οι κάτοικοι αυτών των περιοχών αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην ένταξη στην αγορά εργασίας, στην εκπαίδευση και στην κοινωνική ζωή.

Αυτοί οι παράγοντες αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους και δημιουργούν έναν φαύλο κύκλο ανισοτήτων, καθιστώντας αυτές τις περιοχές πιο ευάλωτες και αποστερημένες.

Σχήμα 2: ΔΠΑ ανά Δήμο

Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

5. Βιβλιογραφία

Βιβλία και Μελέτες

Atkinson, A. B., & Marlier, E. (2010). *Income and living conditions in Europe*. Eurostat Statistical Books. Publications Office of the European Union.

Townsend, P. (1987). Deprivation. *Journal of Social Policy*, 16(2), 125–146.

Noble, M., Wright, G., Smith, G., & Dibben, C. (2006). Measuring multiple deprivation at the small-area level. *Environment and Planning A*, 38(1), 169–185.

Mack, J., & Lansley, S. (1985). *Poor Britain*. Allen and Unwin.

Eurostat. (2018). *Methodologies and working papers: Multidimensional poverty and deprivation*. Publications Office of the European Union.

Αραπογλου, Β. Π. (2019). Πολλαπλή αποστέρηση στην Αθήνα: Δείκτες και χαρτογράφηση. *Κοινωνιολογική Επιθεώρηση*, 2(1), 45–67.

Κάτσιοι, Σ. (2020). Η κοινωνική γεωγραφία της αποστέρησης στην Ελλάδα. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 153(1), 23–41.

Αράπογλου, Β., Μαλούτας, Θ., Σιατίτσα, Δ., & Σπυρέλλης, Σ. (2021). *Εντοπισμός & ανάλυση θυλάκων τοπικής αποστέρησης & φτώχειας: Έκθεση αποτύπωσης υφιστάμενης κατάστασης*. Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης.

Διαδικτυακές Πηγές

Athens Social Atlas (2019). *Περιοχές Αποστέρησης στην Αττική*: www.athenssocialatlas.gr

Παρατηρητήριο Κοινωνικών Δεικτών Κρήτης (2021). *Πολλαπλή Αποστέρηση στην Περιφέρεια Κρήτης*: <https://socialobservatory.crete.gov.gr/>

Διεθνείς Οδηγοί και Εκθέσεις

United Nations Development Program (2019). *Human Development Report*. New York: UNDP.

OECD (2017). *How's Life? Measuring Well-being*. Paris: OECD Publishing.

Παράρτημα Ι

Πίνακας 7: KMO & Bartlett's Test

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	,619
Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi-Square	347,156
df	28
Sig.	<,001

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 8: Communalities

Communalities

	Initial	Extraction
ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΝΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	1,000	,722
ΚΩΗ	1,000	,773
ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΕΕΕ 12/2023	1,000	,858
ΑΝΕΡΓΟΙ	1,000	,898
ΑΝΕΡΓΟΙ 15-19	1,000	,709
ΑΝΕΡΓΟΙ 65+	1,000	,840
ΧΩΡΙΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ	1,000	,798
ΧΩΡΙΣ ΘΕΡΜΑΝΣΗ	1,000	,888

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 9: Total Variance Explained

Total Variance Explained

Initial Eigenvalues				Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
Component	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	3,746	46,830	46,830	3,746	46,830	46,830	3,113	38,913	38,913
2	1,607	20,092	66,921	1,607	20,092	66,921	1,695	21,191	60,104
3	1,133	14,159	81,080	1,133	14,159	81,080	1,678	20,976	81,080
4	,539	6,740	87,820						
5	,503	6,288	94,108						
6	,282	3,522	97,629						
7	,142	1,773	99,402						
8	,048	,598	100,000						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 10: Component Matrix

Component Matrix^a

	Component		
	1	2	3
ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΝΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	-,743	-,150	,384
ΚΩΗ	-,426	,758	,131
ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΕΕΕ 12/2023	,859	,344	,039
ΑΝΕΡΓΟΙ	,873	-,202	,309
ΑΝΕΡΓΟΙ 15-19	,697	,226	,415
ΑΝΕΡΓΟΙ 65+	,873	-,213	,183
ΧΩΡΙΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ	,390	-,369	-,714
ΧΩΡΙΣ ΘΕΡΜΑΝΣΗ	,336	,787	-,395

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. 3 components extracted.

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 11: Rotated Component Matrix

Rotated Component Matrix^a

	Component		
	1	2	3
ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΝΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	-,455	-,487	-,527
ΚΩΗ	-,321	-,692	,437
ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΕΕΕ 12/2023	,761	,118	,515
ΑΝΕΡΓΟΙ	,916	,236	-,061
ΑΝΕΡΓΟΙ 15-19	,806	-,152	,189
ΑΝΕΡΓΟΙ 65+	,853	,334	-,009
ΧΩΡΙΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ	-,005	,880	,156
ΧΩΡΙΣ ΘΕΡΜΑΝΣΗ	,083	-,026	,938

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.^a

a. Rotation converged in 6 iterations.

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 12: Component Transformation Matrix

Component Transformation Matrix

Component	1	2	3
1	,870	,396	,292
2	-,019	-,566	,824
3	,492	-,723	-,485

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 13: Component Score Coefficient Matrix

Component Score Coefficient Matrix

	Component		
	1	2	3
ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΝΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	-,004	-,271	-,299
ΚΩΗ	-,051	-,395	,300

ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΕΕΕ 12/2023	,213	-,055	,226
ΑΝΕΡΓΟΙ	,339	-,034	-,168
ΑΝΕΡΓΟΙ 15-19	,339	-,271	-,007
ΑΝΕΡΓΟΙ 65+	,285	,051	-,119
ΧΩΡΙΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ	-,215	,627	,147
ΧΩΡΙΣ ΘΕΡΜΑΝΣΗ	-,103	,011	,599

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Component Scores.

Πηγή: Ιδία επεξεργασία